

Beyond refugee protection: me, myself and I?

Een multimethodisch onderzoek naar de publieke communicatie van internationale vluchtelingenorganisaties over de Syrische vluchtelingen crisis

Wetenschappelijk artikel

aantal woorden: 9857

DAVID ONGENAERT

MASTERPROEF MANAMA CONFLICT AND DEVELOPMENT

PROMOTOR: PROF. DR. BRUNO DE CORDIER

COMMISSARIS: PROF. DR. STIJN JOYE

ACADEMIEJAAR 2015 – 2016

Dankwoord

Het maken van een thesis is steeds een werk van lange adem. Een lees- luister- en schrijfmarathon zelfs, met mentale vermoeidheid als grootste tegenstander. Gelukkig stond ik er nooit alleen voor. Gerugsteund en aangemoedigd door onderstaande personen bereikte ik op tijd de meet. Bij deze wil ik hen dan ook oprecht bedanken.

Allereerst wens ik mijn promotor professor De Cordier uitgebreid te danken. Voor de puike, doordachte hulp bij het uitwerken van mijn onderzoeksonderwerp. Voor de heldere, kort op de bal spelende antwoorden die meermaals licht in de thesisduisternis brachten. En voor de verleende goedwerkende vrijheid bij de verdere ontwikkeling van deze masterproef.

Voorts wil ik ook mijn commissaris professor Joye in de schijnwerpers zetten. Zonder zijn grote expertise en bereidheid om me te helpen – vooral op methodologisch vlak – zou deze thesis nooit geworden zijn wat ze nu is. Wederom bewees mijn ex-promotor een academische rots in de branding te zijn.

Daarnaast wil ik mijn respondenten danken. Ze werkten bereidwillig mee aan mijn onderzoek, ondanks de hoge werkdruk waarin ze momenteel functioneren. Bovendien bood hun open attitude me een diepgaander inzicht in het onderzoeksonderwerp.

Aansluitend wens ik ook het bibliotheekpersoneel van de vakgroepen Communicatiewetenschappen en Conflict- en Ontwikkelingsstudies te danken. Voor de nimmer aflatende behulpzaamheid bij het zoeken en verzamelen van de nodige boeken. In het bijzonder wens ik mevrouw Van de Walle te bedanken. Voor de gedurende vijf jaar steeds van een glimlach voorziene hulp en droge humor.

Verder verdienen ook mijn ouders een bloemetje. Ze boden me de kans om deze en mijn vorige studierichting te volgen. In deze context wil ik hen ook uitdrukkelijk danken voor alle praktische en logistieke ondersteuning die gepaard ging bij het doorzwoegen van deze masterproef.

En last but not least wil ik mijn zus en vriendenkring bedanken. Voor de interesse in mijn onderzoeksonderwerp en het begrip dat ik meermaals verkoos mijn tijd door te brengen met mijn pc. Zeker Elke en Yannick verdienen een pluim. Voor het kritisch nalezen van en uitgebreid commentaar op onderstaand werk. En voor de hulp in de wereld van de statistiek.

Abstract

Our planet is currently facing the worst refugee crisis since World War II (UNHCR, 2016a). Refugee organisations therefore play a vital role in protecting the rights and well-being of refugees all over the world (Gibney, 2010). As a growing number of states have implemented increasingly restrictive asylum policies, public communication has become a vital instrument in the daily functioning of refugee organisations (Dijkzeul & Moke, 2005). Hence, this study investigates the discursive strategies of public communication of refugee organisations and the production and broader societal context. Using a critical discourse analysis (Fairclough, 1995), we examine the press releases concerning the Syrian refugee crisis of three international refugee organisations. Semi-structured interviews with press officers and regional representatives of these organisations constitute additional research material. We come to the conclusion that refugees are dehumanized and made of minor importance compared to the ‘Western self’ and national state interests. We find out that several production practices underlie these distorted immoral representations. Initially, the importance of attracting media attention and the medium specificity of press releases leads to a representation of refugees as a homogeneous mass. Secondly, we notice indications of a self-directed discourse directed at self-development, which we consider as the result of a marketization of the humanitarian sector. Thirdly, refugee organisations also use cross-issue persuasion which represents refugees as mere objects of resettlement. Nevertheless, we can’t consider press officers as the only causes of biased refugee representations. The broader social practice of institutions and values in which refugee organisations function has also influenced press releases. More specifically, we find in this case study indications that the investigated organisations reflect and reproduce humanitarian, neoliberal and realist discourses.

Keywords: refugee organisations, public communication, critical discourse analysis, refugee representations, cross-issue persuasion

Inleiding

Onze aardbol wordt dikwijls geconfronteerd met grootschalige vluchtelingen crisissen, veroorzaakt door oorlogen, vervolgingen, hongersnoden en armoede (Betts & Loescher, 2011). Deze vluchtelingenproblematiek is de laatste jaren enorm uitgebreid. Zo waren er eind 2015 wereldwijd 65,3 miljoen mensen gedwongen ontheemd, wat het hoogste aantal is sinds de vluchtelingen crisis van de Tweede Wereldoorlog (UNHCR, 2016a).¹ Vluchtelingenorganisaties spelen dan ook een essentiële rol als verlener van vluchtelingenbescherming (Gibney, 2010; Betts, Loescher & Milner, 2012). Niettemin ligt de legale basisverantwoordelijkheid voor vluchtelingenprotectie bij staten (UNHCR, 2010a, 2010b). Wereldwijd werden diverse landen de laatste decennia echter terughoudender om hieromtrent samen te werken en/of verstrengden ze hun asielbeleid (Betts et al., 2012). In dergelijke context is publieke communicatie, als instrument voor informatieverspreiding, sensibilisering en agendasetting (Atkin & Rice, 2013), cruciaal voor de werking van vluchtelingenorganisaties (Dijkzeul & Moke, 2005). Nieuwsmediatoegang verkrijgen is meestal essentieel voor de verwezenlijking van deze doelstellingen (Castells, 2008). Er is bijgevolg reeds divers onderzoek verricht naar de ‘news making efforts’ van humanitaire organisaties (cf. Van Leuven, Deprez & Raeymaeckers, 2013; Van Leuven & Joye, 2014; Powers, 2016a, 2016b) die nieuwsconsumenten willen vertellen ‘what to think *about*’ (‘first-level agenda setting’) (Sallot & Johnson, 2006, p. 152, originele cursivering). Eenmaal nieuwsmediatoegang verkregen is, beïnvloedt publieke communicatie evenwel ook in bepaalde mate de media-agenda en bredere publieke opinie in termen van ‘*what to think*’ (‘second-level agenda setting’) (ibid.).

Slechts weinig wetenschappelijke studies focussen evenwel diepgaand op de discursieve strategieën die vluchtelingenorganisaties in het kader van ‘second-level agenda setting’ hanteren. Nochtans is dit hoogst relevant, gezien publieke communicatie van vluchtelingenorganisaties in belangrijke mate bijdraagt tot de publieke beeldvorming van vluchtelingen(crisissen) (Chouliaraki, 2012). Bovendien verkrijgen ngo’s uitbreidende agendasettingmogelijkheden binnen de veranderende nieuwsecologie (Dahlgren, 2005; Castells, 2008). Dit artikel wil dan ook primair de discursieve strategieën binnen de publieke communicatie van vluchtelingenorganisaties onderzoeken. Secundair bestuderen we de achterliggende redenen hiervoor, op de niveaus van de productie- en bredere maatschappelijke context.² In het literatuurlijk bespreken we eerst diverse tendensen binnen het internationale vluchtelingenlandschap en publieke communicatie in relatie tot nieuwsmedia, wat essentieel is om het hoofdonderwerp te begrijpen. In het empirisch luik bestuderen we aan de hand van Fairclough’s (1995) kritische discoursanalyse persberichten over de Syrische vluchtelingen crisis van drie internationale vluchtelingenorganisaties. Semigestructureerde diepte-interviews met pers- en regioverantwoordelijken van deze organisaties vormen aanvullend onderzoeksmateriaal.

¹ Globaal steeg het totaal aantal gedwongen ontheemden de laatste twee decennia met 75.1%: van 37,3 miljoen gedwongen ontheemden in 1996 tot 65,3 miljoen gedwongen ontheemden in 2015 (UNHCR, 2016a).

² Gezien de beperkte ruimte en het gegeven dat het hoofdonderwerp een bijna onontgonnen academisch veld uitmaakt (en de achterliggende redenen bijgevolg nog minder bestudeerd zijn), zal deze exploratieve studie primair op de discursieve communicatiestrategieën focussen. Daarom bestuderen we (slechts) secundair de achterliggende verklarende context.

Het internationale vluchtelingenlandschap

Een divers vluchtelingenregime

In de nasleep van de Tweede Wereldoorlog creëerden diverse staten de fundamenteën van het huidige ‘international refugee regime’ (Loescher, 2001; Betts, 2010). Dit vluchtelingenstelsel is een geïnstitutionaliseerde multilaterale basis, bestaande uit diverse regels, normen, principes en besluitvormingsprocedures, die de responsen van staten tegenover vluchtelingen(crisissen) moet vormgeven. Het vluchtelingenregime bevat twee hoofdcomponenten. Enerzijds de ‘United Nations Convention relating to the Status of Refugees’ die definieert wie een vluchteling is en zijn/haar rechten en plichten (Sidorenko, 2007; Loescher & Milner, 2011).³ En anderzijds de ‘Office of the United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR)’. Deze is gemandateerd om, opererend onder het Vluchtelingenverdrag, wereldwijd vluchtelingenbescherming te leiden en coördineren (United Nations, 2005; Jones, 2013).

Als gevolg van globalisering en interdependentie, zijn er evenwel diverse nieuwe institutionele stelsels ontstaan, zoals rond reis- en arbeidsmigratie, mensenrechten, humanitarisme, ontwikkeling en veiligheid, die overlappen met en invloed uitoefenen op het vluchtelingenregime (Betts, 2009a, 2010).⁴ ‘Some of these overlaps – such as the sources of complementary protection provided by the human rights regime – complement and reinforce the refugee regime’ (Betts, 2010, p. 13).⁵ Andere raakvlakken ondermijnen evenwel aspecten van het vluchtelingenstelsel (infra). Meer algemeen is het vluchtelingenregime dus niet strikt afgebakend maar eerder een ‘refugee regime complex’ waarbij verschillende stelsels parallel bestaan, interageren en bijgevolg het vluchtelingenbeleid van staten vormgeven (Betts, 2009a, 2010). In het volgende gedeelte bediscussiëren we enkele tendensen binnen het vluchtelingenbeleid van een toenemend aantal staten, die sterk de publieke communicatie van vluchtelingenorganisaties bepalen.

³ Deze conventie van 1951 (voortaan: het Vluchtelingenverdrag) definieert een vluchteling (art. 1) als iemand ‘owing to well-founded fear of being persecuted for reasons of race, religion, nationality, membership of a particular social group or political opinion, is outside the country of his nationality and is unable or, owing to such fear, is unwilling to avail himself of the protection of that country; or who, not having a nationality and being outside the country of his former habitual residence as a result of such events, is unable or, owing to such fear, is unwilling to return to it’. Een asielzoeker is iemand die claimt een vluchteling te zijn maar wiens asielverzoek nog niet verwerkt is (UNHCR, 2010a; Trakroo Zutshi, Satpute & Tahir, 2011). Hoewel in bepaalde contexten de term ‘asielzoeker’ ook toepasbaar is, gebruiken we in dit artikel - om de coherentie ervan te bewaren - voornamelijk de term ‘vluchteling’. We maken enkel een onderscheid wanneer dit werkelijk inhoudelijke relevantie heeft. Voorts is het non-refoulement-principe (art. 33) essentieel binnen het Vluchtelingenverdrag. Dit principe stelt dat een vluchteling niet mag worden teruggestuurd naar een gebied waar zijn/haar leven of vrijheid wordt bedreigd (Zimmermann, Dörschner & Machts, 2011).

⁴ De invloed van andere stelsels uit zich ook op het niveau van actoren binnen het vluchtelingenregime. Zo coöperiert UNHCR met verschillende VN-agentschappen en internationale organisaties uit andere institutionele regimes, zoals ‘United Nations Development Programme (UNDP)’ (ontwikkeling), ‘Department for Peacekeeping Operations (DKPO)’ (veiligheid), ‘International Organization for Migration (IOM)’ (migratie) en ‘International Red Cross and Red Crescent Movement’ (humanitarisme) (UNHCR, 2003; Betts et al., 2012).

⁵ Bronnen van aanvullende bescherming zijn wettelijke bronnen voor vluchtelingenbescherming van buiten het veld van het internationale vluchtelingenrecht (Gorlick, 2000; McAdam, 2007; Betts, 2009a). Zo beschermen artikel 3 van de ‘European Convention on Human Rights (ECHR)’ en artikel 3 van de ‘Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CAT)’ het non-refoulement-principe en completeren ze op die manier artikel 33 van het Vluchtelingenverdrag.

Staten en vluchtelingenbescherming: een complexe relatie

Staten hebben de grootste wettelijke verantwoordelijkheden rond vluchtelingenbescherming en spelen ook in de praktijk een dominante rol in het vluchtelingenstelsel: ze functioneren zowel als asiolverleners als internationale hulpdonoren (Skran, 1992; Loescher, 2014). De afgelopen decennia zijn diverse staten evenwel weigerachtiger geworden om onderling en met vluchtelingenorganisaties te coöpereren omtrent vluchtelingenissues (Loescher, 1996; Betts et al., 2012).⁶ Aansluitend verstrengen sinds de jaren 1980 steeds meer landen, zowel uit het Globale Noorden als Zuiden, hun asielbeleid, met een verschuivende focus van hervestiging en lokale integratie naar vrijwillige repatriëring en plaatselijke bescherming (Betts & Loescher, 2011; Johnson, 2011).

Aan de grondslag daarvan liggen diverse socio-culturele, economische en politieke aspecten die een negatieve publieke opinie rond vluchtelingen creëren en, deels overlappend, botsen met staatsbelangen (Walker & Maxwell, 2009; Betts et al., 2012).⁷ Zo percipieert men binnen gastlanden vluchtelingen vaak als economische migranten (Loescher, 2001; Koser, 2001), erg kostelijk, bedreigend voor gevestigde patronen zoals de sociale cohesie en economie (Ivarsflaten, 2005; Frelick, 2007), crimineel of zelfs als potentiële veiligheidsrisico's (Kagwanja & Juma, 2008; Betts et al., 2012).⁸ Nieuwsmedia bestendigen deze negatieve publieke opinie bovendien vaak door vluchtelingen als fundamenteel ambivalente figuren te representeren: ze zijn zowel 'slachtoffers' van een geopolitiek conflict als 'gevaaren' voor de globale orde (Pupavac, 2008; Chouliaraki, 2012). Tijdens de Koude Oorlog en in de jaren 1990 daarentegen beschouwde men vluchtelingen dikwijls als respectievelijk vrijheidsvoorstanders en mensenrechtenschendingen- en oorlogsslachtoffers die bovendien internationale interventies in dictaturen legitimeerden. Bovenstaand vluchtelingenklimaat triggert dikwijls xenofobie, raciale aanvallen en verhoogt de populariteit van extreemrechtse politieke partijen (Skran, 1992; Frelick, 2007), waardoor verkozen politici, uit electorale overwegingen, vaak restrictieve vluchtelingenbeleidsmaatregelen invoeren (Betts et al., 2012).

Daarbij trachten diverse maatregelen de aankomst en/of rechtenuitvoering van asielzoekers en vluchtelingen te belemmeren, met als doel de gastlanden minder attractief te maken en asielinstromen te beperken (Koser, 2000; Frelick, 2007; Nanda, 2007).⁹ Andere stelsels die overlappen met het vluchtelingenregime, zoals

⁶ Zo hebben diverse overheden structurele politieke actie rond vluchtelingenproblematieken grotendeels vervangen door humanitaire hulpverlening en/of striktere voorwaarden ingevoerd rond hun UNHCR-financiering. Daardoor heeft UNHCR het moeilijker om zijn mandaat te vervullen. UNHCR is immers sterk afhankelijk van vrijwillige donaties van VN-lidstaten (Dijkzeul & Moke, 2005; Walker & Maxwell, 2009).

⁷ We beschouwen de publieke opinie rond vluchtelingen deels als een politiek belang, gezien dit – omwille van electorale redenen – vaak sterk het vluchtelingenbeleid van staten bepaalt (Johnson, 2011; Betts et al., 2012).

⁸ Nochtans wijst divers academisch onderzoek (cf. Jacobsen, 2002; Fiala, 2015; Kreibaum, 2016; Orrenius & Zavodny, 2016) uit dat, los van wettelijke en morele verplichtingen, de aanwezigheid van vluchtelingen op diverse maatschappelijke en economische vlakken niet eenduidig voor- of nadelig is voor gastlanden (zowel bij ontwikkelings- als geïndustrialiseerde landen) en vooral contextafhankelijk.

⁹ Maatregelen die de aankomst van asielzoekers belemmeren zijn onder andere de toenemende eis naar visa, het gebruik van 'veilige derde landen', het versterken van de grenzen en het bestraffen van smokkelaars. Voorts verkrijgen asielzoekers soms geen of moeilijk toegang tot (al dan niet behoorlijke) asielprocedures en staatszorg of verkrijgen ze slechts tijdelijke bescherming. Ook erkende vluchtelingen ervaren dikwijls problemen, al dan niet

migratie, veiligheid en humanitarisme, ondersteunen en/of maken dergelijke maatregelen zelfs mogelijk. Zo beperken westerse landen met reismigratierestricties – bedoeld voor de securitisering van migratie – asielinstromen zonder expliciet wettelijke beginselen, zoals non-refoulement, te schenden (Betts, 2010). Aansluitend speelt het nieuwe humanitaire beschermingsraamwerk rond ‘internally displaced persons (IDP’s)’ met ‘internal flight alternative (IFA)’ in op lokale beschermingsbehoeftes, maar ondersteunt het tegelijkertijd een migratiecontrole-agenda.¹⁰ Met IFA legitimeren diverse westerse staten namelijk asielweigeringen en deportaties van asielzoekers naar hun herkomstland (Betts, 2009a). Grotere staatsbelangen in andere, met het vluchtelingenregime overlappende domeinen, bepalen dus dikwijls sterk het vluchtelingenbeleid (Betts, 2010), alsook de publieke communicatie van vluchtelingenorganisaties.

Publieke communicatie en nieuwsmedia

Publieke communicatie is grootschalige, vaak gediversifieerde communicatie die organisaties richten op diverse publieken via een georganiseerd geheel van communicatieactiviteiten en -kanalen (Dijkzeul & Moke, 2005; Atkin & Rice, 2013; Macnamara, 2016). Mogelijke doelgroepen zijn onder andere de eigen leden, overheden, andere relevante organisaties, private sectoractoren, nieuwsmedia en burgers (Lang, 2012). Hoewel publieke communicatie soms interpersoonlijk gebeurt, is het toch ‘publiek’ van aard.¹¹ Enerzijds omdat het meestal verloopt over publicaties, reclame en andere ‘inhouden’ via publieke evenementen, traditionele massamedia en, in toenemende mate, websites en sociale media (Atkin & Rise, 2013; Macnamara, 2016). Anderzijds omdat het plaatsvindt in en slaat op thema’s, zoals vluchtelingenbescherming, uit de publieke sfeer (Habermas, 1989; 2006; Downey & Fenton, 2003). Vluchtelingenorganisaties willen met publieke communicatie een bredere visibiliteit verkrijgen, informeren, sensibiliseren (rond humanitaire crisissen en principes, doelstellingen en activiteiten van de organisatie), agenderen en druk uitoefenen (vooral op overheden en bedrijven) (Lang, 2012; Atkin & Rice, 2013; Sommerfeldt, 2013). Het finale doel is publieke, politieke, financiële en/of praktische steun verkrijgen (Dijkzeul & Moke, 2005).

Om deze objectieven te bewerkstelligen is nieuwsmediatoegang cruciaal, gezien dit de belangrijkste informatiebron over ‘distant suffering’ vormt voor het brede publiek (Van Belle, 2000; Cottle & Nolan, 2007; Waters & Tindall, 2011). Publieke communicatie versterkt evenwel de machtspositie van politici, overheidsinstellingen en multinationals, die over uitgebreide communicatiediensten beschikken (Cottle, 2000; Wolfsfeld, 2011). Niettemin hebben vluchtelingenorganisaties en specifiek (internationale) ngo’s binnen de veranderende nieuwsecologie grotere agendasettingmogelijkheden dan voorheen, zeker met de opkomst van een globale publieke sfeer (Dahlgren, 2005; Castells, 2008; Van Leuven et al., 2013). Als

veroorzaakt door de overheid, op vlak van onder meer werk, identiteitspapieren, reisdocumenten, naturalisatie en geweld (Frelick, 2007; Nanda, 2007; Betts, et al., 2012).

¹⁰ Concreet houdt IFA in dat individuen die vervolging ontvluchten hun herkomstland niet hoeven te verlaten maar ter plekke in een ‘veilige’ regio bescherming kunnen verkrijgen (Betts, 2009a; O’Sullivan, 2016).

¹¹ Publieke communicatie verloopt soms ook via interpersoonlijke netwerken en meer concreet face-to-face via bijvoorbeeld besloten bijeenkomsten of vergaderingen (Atkin & Rice, 2013; Macnamara, 2016).

gevolg van globalisering, digitalisering, kostenbesparingen en bijhorende werkdruk (Boczkowski, 2010; Schudson, 2011; Lee-Wright, Phillips & Witschge, 2012), gebruiken journalisten bovendien meer voorverpakte informatie en specifiek persberichten (Reich, 2010). Aansluitend wantrouwen journalisten de aangeboden info van ngo's minder dan deze van bovenstaande actoren (Reich, 2011). Ngo's leveren bijgevolg diverse content, in de hoop een grotere nieuwstoegang en -berichtgeving te verkrijgen (Castells, 2008; Davies, 2008), waar vooral internationale ngo's in slagen (Van Leuven & Joye, 2014; Powers, 2016b).

Discursieve strategieën en achterliggende oorzaken

De bestaande literatuur over de publieke communicatie van vluchtelingenorganisaties bestudeert voornamelijk hoe hiermee wordt ingespeeld op de twee voorheen geïdentificeerde (deels overlappende) oorzaken van restrictievere vluchtelingenbeleidsmaatregelen: de negatieve publieke opinie rond vluchtelingen en de perceptie dat vluchtelingenbescherming indruist tegen grotere staatsbelangen.

Strategieën gericht op het brede publiek

Allereerst onderzoeken enkele studies hoe vluchtelingenorganisaties vluchtelingen representeren in hun publieke communicatie naar het brede publiek. Chouliaraki (2012, p. 13) merkt daarbij een geleidelijke verschuiving op van een 'humanitarian discourse of pity to a post-humanitarian discourse of irony.'

'Regime of pity'

In het 'regime of pity' trachten negatieve en positieve representatiestrategieën, elk op verschillende manieren, het ambivalente karakter van vluchtelingen (supra) weg te werken. Gemeenschappelijk is dat beide strategieën een humanitair discours hanteren dat zich baseert op medemenselijkheid, overheen politieke en/of culturele verschillen, als morele rechtvaardiging voor solidariteitsacties rond menselijke kwetsbaarheid (Boltanski, 1999; Chouliaraki, 2004, 2012).

Allereerst representeren vluchtelingenorganisaties vluchtelingen uit het Globale Zuiden traditioneel meestal 'negatief' als hulpeloze, sprakeloze, corporele, anonieme, ontheemde massa's (Malkki, 1996; Rajaram, 2002; Johnson, 2011). Daarbij focust men vaak op noodlijdende en onschuldig ogende vrouwen en kinderen (Pupavac, 2008; Johnson, 2011). Kenmerkend zijn fotorealistische beelden die de harde werkelijkheid van vluchtelingen proberen weer te geven. Deze dehumaniseren evenwel vluchtelingen door hun diverse complexe realiteiten te reduceren tot hulpeloosheid en deze kwetsbaarheid te generaliseren. Aansluitend zijn getuigenissen over vluchtelingen(ervaringen) voorbehouden voor westerse experts. Dit gebrek aan eigen stemmen herleidt vluchtelingen tot minderwaardige burgers en ontmenselijkt hen eveneens (Rajaram, 2002; Chouliaraki, 2012). Samengevat leiden dergelijke representatietechnieken tot een gedepolitiseerde, gedehistoriseerde en geüniversaliseerde beeldvorming van vluchtelingen, los van specifieke politieke, sociale en historische contexten (Malkki, 1996; Rajaram, 2002).

Vanuit toenemende scepsis tegenover deze negatieve representatiestrategie, ontstond er ‘positieve’ beeldvorming van vluchtelingen uit het Globale Zuiden (Chouliaraki, 2012). Al lijkt bovenstaande negatieve beeldvorming tegenwoordig wel nog te domineren (Johnson, 2011; Bettini, 2013). Concreet representeren vluchtelingenorganisaties vluchtelingen soms ook als hoopvolle, zelfbeschikkende, begaafde mensen, die binnen ‘ons’ cultureel moreel kader passen en van economische migranten te onderscheiden zijn (Pupavac, 2008; Chouliaraki, 2012). Niettemin ontmenselijkt ook deze representatiestrategie vluchtelingen enigszins. Zo verlenen optimistische fotorealistische beelden vluchtelingen een onrealistische hoeveelheid ‘agency’. En hoewel bepaalde (vooral innemende, getalenteerde en/of middenklasse) vluchtelingen hier wél een stem verkrijgen, reguleren humanitaire organisaties deze stevast om eigen boodschappen te versterken (Pupavac, 2008; Cabot, 2016). Dit leidt vaak tot gedepolitiseerde, gehomogeniseerde, gedecollectiviseerde vluchtelingenstemmen (Godin & Doná, 2016). Evenzeer problematisch is dat ‘[a]sylum rights are thereby implicitly made conditional on qualifying as nice, talented, sensitive individuals’ (Pupavac, 2008, p. 285), waardoor vluchtelingenorganisaties dreigen deze rechten indirect zelf verder te ondermijnen. Meer algemeen bestendigt het ‘regime of pity’ met bovenstaande negatieve en positieve representatiestrategieën het publieke discours over vluchtelingen als ambivalente figuren. Zo falen vluchtelingenorganisaties om op basis van medemenselijkheid solidariteitsoproepen naar westerse publieken te legitimeren (Pupavac, 2008; Chouliaraki, 2012).

‘Regime of irony’

Het is in deze context dat ‘we should situate the emerging shift in the representation of refugees away from “common humanity” and towards the self as the new morality of humanitarianism’ (Chouliaraki, 2012, p. 17). Concreet hanteren vluchtelingenorganisaties in dit ‘regime of irony’ een post-humanitair discours dat niet langer steunt op medemenselijkheid maar op het contingente ‘Westerse zelf’ als morele rechtvaardiging voor betrokkenheid met vluchtelingen. Daarbij trachten vluchtelingenorganisaties de gepercipieerde ambivalentie van vluchtelingen weg te werken door hen op innovatieve manieren te representeren en simultaan in te spelen op zelfreflectie en -ontplooiing bij westerse publieken (Chouliaraki, 2012). Artistieke storytellingcampagnes, bijvoorbeeld, creëren afstand van westerse welvarende levensstijlen, wat emotionele vervreemding teweegbrengt en westerse burgers aanspoort te reflecteren over mondiale kwesties, zoals de vluchtelingenproblematiek (Chouliaraki, 2010, 2012; Vestergaard, 2010). Eveneens kenmerkend is de huidige ‘celebrity advocacy’. In tegenstelling tot de vroegere, eerder formele communicatie, is er nu vooral sprake van gepersonaliseerde, confessionele getuigenissen. Daarin representeren beroemdheden ontmoetingen met vluchtelingen als slechts een bijdrage voor de eigen zelfontplooiing (Chouliaraki, 2012). Zo identificeert het publiek zich eerder met de menselijkheid van de ‘celebrity’ dan met de lijdende anderen, die geen eigen stem krijgen waardoor de morele afstand vergroot.

Meer algemeen kan het ‘regime of irony’ beschouwd worden als een creatieve, maar immorele respons op het falende ‘regime of pity’ en de gerelateerde algemene westerse afkeer tegenover institutionele solidariteitsoproepen (Cohen, 2001; Chouliaraki, 2012). Los van negatieve publieke opinies, worden

westerse publieken namelijk vaak gekarakteriseerd door ‘compassion fatigue’. Daarbij leidt een overmatige blootstelling aan menselijk lijden tot een afnemende publieke bezorgdheid (Tester, 2001; Höijer, 2004). Bovendien functioneren vluchtelingenorganisaties in een steeds competitiever humanitair landschap, gekenmerkt door een strijd om media-aandacht en daaropvolgende commodificatie (Cottle & Nolan, 2007; Orgad, 2013). Het gebruik van bovenstaande marktgedreven post-humanitaire strategieën moet in deze context gesitueerd worden. Aansluitend lieert Chouliaraki (2012) het ‘regime of irony’ aan de consumentistische moraliteit van de dominante neoliberale ideologie. ‘Neoliberalisme’ beschouwen we als de generalisering van de economische logica in niet-economische sferen om twee doelen te bewerkstelligen (Lemke, 2001). ‘First, the generalization functions as an analytical principle in that it investigates non-economic areas and forms of action in terms of economic categories (...) [and] (...) [s]econd, the economic matrix (...) enables a critical evaluation of governmental practices by means of market concepts’ (ibid., p. 198). Binnen dit overheersend wereldbeeld verkrijgt de humanitaire sector steeds meer een bedrijfsrationaliteit, met een toenemende focus op efficiëntie – ook in de publieke communicatie(diensten) – (Cottle & Nolan, 2007) en wordt solidariteit bijgevolg een praktijk van zelfexpressie, waarbij private keuze en zelfontplooiing centraal staan (Chouliaraki, 2012).

Strategie gericht op staten

‘Cross-issue persuasion’

Naast het brede publiek, proberen vluchtelingenorganisaties met publieke communicatie ook overheden te beïnvloeden, wat een complexe, pragmatische opdracht is, gezien de politieke en financiële macht die deze over vluchtelingenorganisaties uitoefenen (Suhajda, 2008; Walker & Maxwell, 2009).¹² Anderzijds bepalen grotere staatsbelangen in vluchtelinggerelateerde domeinen – voornamelijk veiligheid en migratie – dikwijls sterk het vluchtelingenbeleid. Een (erg beperkt) aantal studies onderzoekt daarom hoe vluchtelingenorganisaties met publieke communicatie proberen vluchtelingenbescherming te linken aan deze belangen opdat westerse landen zich meer in vluchtelingenbescherming zouden engageren. Deze strategie, die mogelijk is door de grote interdependentie binnen het ‘refugee regime complex’, heet ‘cross-issue persuasion’ (Betts, 2009b). Belangrijk voor het welslagen ervan is dat er een structurele (conceptuele, institutionele en/of materiële) link bestaat tussen de stelsels in kwestie en dat vluchtelingenorganisaties over voldoende onderhandelingscapaciteit beschikken.

Concreet trachtte UNHCR reeds diverse malen, met wisselend succes, migratie-, veiligheids-, ontwikkelings- en handelsbelangen van westerse staten te koppelen aan vluchtelingenbescherming (Betts, 2009b, 2010). Begin de jaren 1990 hanteerden diverse ngo’s en UNHCR een veiligheidsdiscours. Daarbij probeerde

¹² Zo moeten vluchtelingenorganisaties constant een evenwicht vinden tussen het bepleiten van vluchtelingenbescherming en het zich conformeren aan nationale beleidslijnen om vluchtelingen hulp te kunnen verlenen (Suhajda, 2008; Walker & Maxwell, 2009). Bovendien verkrijgen UNHCR en (vooral internationale) ngo’s meestal (aanzienlijke) overheidsmiddelen (Randel & German, 2002; Development Initiatives, 2016). Chimni (2000) stelt zelfs dat deze financiële afhankelijkheid dient om te beletten dat UNHCR te fel protesteert tegen de uitholling van basisvluchtelingenrechten, zoals non-refoulement.

UNHCR overheden te overtuigen vluchtelingenproblematieken structureel aan te pakken door ontheemding als een urgent veiligheidsprobleem te framen en aansluitend vluchtelingenbescherming te koppelen aan hun veiligheidsbelangen (Hammerstad, 2014a, 2014b). Deze strategie stimuleerde een verdere securitisering van gedwongen migratie waardoor vluchtelingen politiek relevanter werden. Niettemin distantieerde UNHCR zich na de Rwandese genocide van dit veiligheidsdiscours en trachtte het na ‘nine eleven’ (en de opkomende perceptie van vluchtelingen als (potentiële) veiligheidsrisico’s (supra)) zelfs vluchtelingenbescherming te desecuritiseren en terug te koppelen aan mensenrechten en humanitarisme (ibid). Recenter argumenteerde UNHCR onder meer dat irreguliere migratie naar en in westerse staten beperkt kan worden door vluchtelingenbescherming in het Globale Zuiden te ondersteunen (Betts, 2009b, 2010). In de context van asielopvang kunnen we verwijzingen naar het talent en/of potentieel van vluchtelingen aanzien als een strategie die zowel bij ‘cross-issue persuasion’ als bij de positieve representatiestrategie van het ‘regime of pity’ hoort.

Hoewel UNHCR – wegens het competitieve humanitaire landschap en het risico op relevantieverlies – genoodzaakt is tot ‘cross-issue persuasion’, is deze strategie evenwel niet zonder gevaren. Indien dit gepaard gaat met een te vergaande betrokkenheid in andere stelsels, dreigt UNHCR immers zijn kernmandaat te ondermijnen, wat de basis is van zijn legitimiteit (Betts, 2010). Meer algemeen kunnen we restrictieve vluchtelingenbeleidsmaatregelen (en ‘cross-issue persuasion’) verklaren vanuit het realistisch paradigma (Lee, 2006). Het ‘realisme’ is gebaseerd op de assumptie dat staten rationale actoren zijn wiens motieven en acties worden bepaald door nationale belangen (Grieco, 1999). Morele imperatieven spelen er amper een rol. Zeker indien deze, zoals het verlenen van vluchtelingenbescherming, als botsend met andere staatsbelangen worden gepercipieerd (Lee, 2006). ‘Cross-issue persuasion’ kan dus aanzien worden als een argumentatiestrategie die met een realistisch discours inspeelt op belangen van staten.

Methodologie en data

Kritische discoursanalyse

Jørgensen en Phillips (2002) definiëren een discours als de manier waarop we de wereld begrijpen en er over praten. Concreet is het een geheel van ideeën, beelden en praktijken die weerklinken in taalgebruik (Machin & Mayr, 2012) en ons sociaal leven organiseren en structureren (Wodak & Meyer, 2016). Vanuit de sociaal-constructivistische visie dat taal niet neutraal is, onderzoekt kritische discoursanalyse (‘Critical Discourse Analysis’, CDA) hoe realiteiten discursief geconstrueerd worden en betekenis krijgen (Hansen & Machin, 2013). Belangrijk is dat discourses onlosmakelijk verbonden zijn met macht en dus de maatschappelijke status quo kunnen ondersteunen maar ook ondermijnen (Bloor & Bloor, 2013). Publieke communicatie beschouwen we als een belangrijke vorm van discours die publieke opinies en attitudes beïnvloedt (Price, 2007; Reisigl & Wodak, 2016). Aangezien kritische discoursanalyse onderzoekt hoe actoren taal gebruiken om mensen te overtuigen op een bepaalde manier over gebeurtenissen te denken (Hansen & Machin, 2013)

en daarbij oog heeft voor de ruimere sociaal-politieke context (Paltridge, 2013), lijkt deze methode erg geschikt om ons onderzoeksonderwerp te bestuderen.

Concreet opteren we voor het CDA-model van Fairclough (1995), dat zowel focust op tekst, discursieve praktijken als de sociale praktijk. Niettemin is bij kritische discoursanalyse de grens tussen sociaal onderzoek en politiek engagement erg dun (Wodak & Meyer, 2016).¹³ Kritische discoursanalyse is namelijk eerder een kritische ‘state of mind’ met diverse invullingen dan een expliciete, systematische, reproduceerbare methode (van Dijk, 2013). Daarom zullen we, met het oog op de betrouwbaarheid en validiteit van onze resultaten, op transparante wijze reflecteren over de gemaakte onderzoekskeuzes en een uitgebreide set van discursieve criteria gebruiken (Jørgensen & Phillips, 2002; Mortelmans, 2013). Die set is gebaseerd op het werk van Machin en Mayr (2012) en Reisigl en Wodak (2016) en focust, aansluitend met de literatuurstudie, op vluchtelingenrepresentatie- en argumentatiestrategieën.

Als case onderzoeken we de publieke communicatie rond de Syrische vluchtelingen crisis. Deze crisis bestaat al sinds 2011 en is momenteel de grootste vluchtelingen crisis wereldwijd (UNHCR, 2016a).¹⁴ Concreet bestuderen we de internationale persberichten van UNHCR en van de internationale ngo’s ‘International Rescue Committee (IRC)’ en ‘Danish Refugee Council (DRC)’. Dit betreffen drie vluchtelingenorganisaties die erg actief zijn rond deze problematiek, een diverse achtergrond hebben en uitgebreid communiceren over de Syrische vluchtelingen crisis, wat essentieel is voor ons onderzoek.¹⁵ We analyseren hun persberichten – een belangrijk genre van publieke communicatie dat zich zowel richt op het brede publiek als overheden (Pasquier & Villeneuve, 2012; Winston & Loeffler, 2013) – van 1 januari 2014 tot en met 31 december 2015. We opteren voor deze onderzoeksperiode omdat de vluchtelingen crisis destijds sterk uitbreidde.¹⁶ Voorts verhoogt het recente karakter van bovenstaande tijdsruimte de maatschappelijke relevantie. Anderzijds is dit tijdsbestek niet té recent waardoor alle persberichten over toenmalige belangrijke issues reeds verschenen zijn. Bovendien vormt de onderzoeksperiode een beperkt en logisch geheel waardoor we relevante uitspraken over contextuele dimensies kunnen doen. Na verwijdering van irrelevante persberichten kwamen we tot een finale steekproef van 122 relevante persberichten die volgens de CDA-principes geanalyseerd werden.¹⁷

¹³ Zo zouden onderzoekers vaak teksten selecteren waarvan ze op voorhand weten dat deze een bevestiging vormen van hun eindconclusie (Machin & Mayr, 2012).

¹⁴ Syrië was eind 2015 het land dat het ergst getroffen was door gedwongen ontheemding. Naar schatting 11,7 miljoen Syriërs – of 17.9% van het totaal aantal gedwongen ontheemden wereldwijd – zochten bescherming in Syrië of in het buitenland. Concreet waren er eind 2015 4,9 miljoen vluchtelingen, 6,6 miljoen IDP’s en bijna 250.000 asielzoekers met de Syrische nationaliteit (UNHCR, 2016a).

¹⁵ Meer bepaald werken IRC en DRC met UNHCR ter plekke samen rond diverse opdrachten, gaande van het verlenen van financiële bijstand tot kindbescherming (UNHCR, 2016b).

¹⁶ Syrië werd vanaf 2014 het belangrijkste herkomstland van vluchtelingen wereldwijd – en is dat nog steeds (UNHCR, 2016a).

¹⁷ We verzamelden de persberichten via de websites van de organisaties. Enkele DRC-persberichten uit 2014 verkregen we via e-mail. Om de focus van ons empirisch onderzoek te bewaren richtten we ons enkel op persberichten waarin de Syrische vluchtelingen(crisis) expliciet vermeld worden. Persberichten over de globale vluchtelingen crisis of andere crisissen, die de Syrische vluchtelingen(crisis) niet of slechts impliciet vermelden, vielen

Semigestructureerde diepte-interviews

Hoewel Fairclough's (1995) kritische discoursanalyse driedimensionaal is, blijft het moeilijk om hiermee contextuele dimensies diepgaand te bestuderen. Daarom namen we in de periode juli-augustus 2016 zes semigestructureerde diepte-interviews (van gemiddeld veertig minuten) af van pers- en regioverantwoordelijken van de onderzochte organisaties, om meer inzicht verkrijgen in de productiecontext. Semigestructureerde diepte-interviews hebben als voordeel dat 'interviewees' diepgaand en flexibel bevraagd kunnen worden (Bryman, 2015; Morris, 2015). Niettemin kan de interviewer door een gebrek aan structuur de inhoudelijke controle over het interview verliezen (Mortelmans, 2013). Daarom ontwikkelden we vooraf een vragenlijst die we op flexibele wijze behandelden.¹⁸ Andere valkuilen probeerden we te vermijden door een correct en transparant te zijn.¹⁹ Concreet interviewden we telkens twee UNHCR-, IRC- en DRC-pers- en regioverantwoordelijken. De respondenten selecteerden we op basis van organisatie, functie, en beschikbaarheid. Voor de data-analyse volgden we diverse werken (Mortelmans, 2013, Bryman, 2015; Morris, 2015). Allereerst registreerden en transcribeerden we de interviews.²⁰ Daarna selecteerden en labelden we de relevantste gegevens tijdens de open codering met één of meerdere codes. Deze codes reduceerden en integreerden we vervolgens in bredere concepten tijdens het axiaal coderen. Tot slot verleenden we tijdens het selectief coderen betekenis aan de verschillende data.

Respondenten	Geslacht	Organisatie	Datum interview	Interviewsetting	Duur interview
R1	Man	IRC	22/07/2016	Skype	50 minuten
R2	Vrouw	IRC	04/08/2016	Skype	25 minuten
R3	Man	UNHCR	30/07/2016	Skype	42 minuten
R4	Man	UNHCR	10/08/2016	Telefoon	54 minuten
R5	Vrouw	DRC	04/08/2016	Skype	38 minuten
R6	Man	DRC	10/08/2016	Skype	11 minuten ²¹
R6	Man	DRC	12/08/2016	Skype	20 minuten

dus buiten de focus van dit onderzoek. Zo kwamen we tot respectievelijk 78, 27 en 17 relevante UNHCR-, DRC- en IRC-persberichten.

¹⁸ Meer concreet stelden we niet strikt telkens elke vraag, maar behandelden we wel elk thema. Samenvallend met nieuw verkregen inzichten, transformeerde deze vragenlijst overheen de interviewperiode wel ietwat. De volledige, recentste vragenlijst voor de interviews met pers- en regioverantwoordelijken staat in de bijlage. De bijlage hebben we – wegens de grootte ervan – niet in de thesis maar wel op de bijhorende CD gevoegd.

¹⁹ Zo lichtten we de respondenten vooraf voldoende in over het onderwerp, anonimiseerden we hen tijdens de rapportering – om de vertrouwelijkheid van hun gegevens te waarborgen – en zullen we hen achteraf 'debriefen'. In het empirische luik worden de pers- en regioverantwoordelijken met pseudoniemen weergegeven. Concrete informatie over de verdere identiteit en functies van de respondenten staat in de bijlage.

²⁰ De registratie van de diverse interviews gebeurde met behulp van een dictafoon. Daarna typten we de gesprekken – behalve de minder relevante introductie en afsluiting – letterlijk uit in Word-bestanden die in de bijlage op de CD staan. Ook de audiobestanden staan op de CD.

²¹ Door technische problemen met Skype duurde het eerste interview slechts elf minuten. Daarom hielden we enkele dagen later een tweede interview waarin we de overige topics bediscussieerden.

Resultaten

Tekst

Alvorens we, aan de hand van de gehanteerde analysetechnieken, ingaan op vluchtelingenrepresentatie- en argumentatiestrategieën, starten we de resultatensectie met een kwantitatieve exploratie van de data. Concreet onderzochten we, aansluitend met de literatuurstudie, welke actoren een stem hebben over vluchtelingen en, indien concreet benoemd, op welke vluchtelingen persberichten focussen.

Bronnen achter vluchtelingenrepresentatie

De stelling dat vluchtelingen binnen publieke communicatie van vluchtelingenorganisaties amper een eigen stem hebben, wordt hier bevestigd. Zoals blijkt uit tabellen 2.1, 2.2 en 2.3, vormen de auteurs van de persberichten van de onderzochte organisaties (logischerwijs) steevast de belangrijkste stemhebbenden. Dit zowel qua aantal zinnen over vluchtelingen als qua aantal persberichten waarin die zinnen verspreid staan. Concreet representeren UNHCR- IRC- en DCR-communicatieverantwoordelijken vluchtelingen met respectievelijk 63.6% , 74.4% en 67.7% van hun totaal aantal relevante zinnen, verdeeld over 87.2%, 88.2% en 96.3% van hun totaal aantal relevante persberichten. Daarnaast quoten en/of parafaseren de auteurs ook diverse actoren, die eveneens vluchtelingen representeren. Daarbij krijgen vooral eigen medewerkers met hoge functies, zoals (toenmalig) UNHCR-chef António Guterres, IRC-voorzitter David Miliband en DRC-secretaris-generaal Andreas Kamm, het woord. Voorts krijgen ook aangesloten ‘celebrities’ (behalve bij DRC), andere humanitaire organisaties (en medewerkers daarvan) en, in mindere mate, staatsactoren ruimte. Vluchtelingen verkrijgen evenwel nauwelijks een eigen stem. Bij UNHCR wordt slechts 1.4% van het totaal aantal relevante zinnen, verdeeld over 1.3% van de persberichten, verkondigd door vluchtelingen zelf. Voor IRC en DRC bestrijken ‘vluchtelingenstemmen’ iets meer plaats met respectievelijk 3.0% en 3.8% van het totaal aantal zinnen, in 5.9% en 7.4% van de persberichten. Dit gebrek aan stemmen is een (eerste) indicatie van het gebruik van negatieve representatiestrategieën uit het ‘regime of pity’.

Actoren	Aantal zinnen	Aantal zinnen (%)	Aantal persberichten waarin actor aan bod komt	Aantal persberichten waarin actor aan bod komt (%)
Organisatie zelf ²³	459	63.6%	68	87.2%
Specifieke medewerkers	191	26.5%	36	47.4%
‘Celebrities’	33	4.6%	8	10.3%
Andere humanitaire actoren	27	3.7%	4	5.7%
Vluchtelingen	10	1.4%	1	1.3%
Staatsactoren	2	0.3%	2	2.6%
Totaal	722	100.1% ²⁴	/	/

²² Aangezien er meestal diverse actoren in dezelfde persberichten staan, kunnen we deze niet optellen. De persberichten zijn met andere woorden, in tegenstelling tot de zinnen en/of verwijzingen (infra), niet cumulatief.

²³ Dit betreft voor alle duidelijkheid de auteurs van de persberichten van de respectievelijke vluchtelingenorganisaties.

²⁴ Door afrondingen van de percentages is de uitkomst van de som 0.1 groter dan de werkelijke 100.0%.

Actoren	Aantal zinnen	Aantal zinnen (%)	Aantal persberichten waarin actor aan bod komt	Aantal persberichten waarin actor aan bod komt (%)
Organisatie zelf	99	74.4%	15	88.2%
Specifieke medewerkers	27	20.3%	5	29.4%
'Celebrities'	1	0.8%	1	5.9%
Andere humanitaire actoren	2	1.5%	1	5.9%
Vluchtelingen	4	3.0%	1	5.9%
Staatsactoren	0	0.0%	0	0.0%
Totaal	133	100.0%	/	/

Actoren	Aantal zinnen	Aantal zinnen (%)	Aantal persberichten waarin actor aan bod komt	Aantal persberichten waarin actor aan bod komt (%)
Organisatie zelf	176	67.7%	26	96.3%
Specifieke medewerkers	53	20.4%	17	63.0%
'Celebrities'	0	0.0%	0	0.0%
Andere humanitaire actoren	16	6.2%	5	18.5%
Vluchtelingen	10	3.8%	2	7.4%
Staatsactoren	5	1.9%	2	7.4%
Totaal	260	100.0%	/	/

Gerepresenteerde vluchtelingen

Binnen dit tweede kwantitatieve luik onderscheidde we, de literatuurstudie indachtig, de gerepresenteerde vluchtelingen naar diverse categorieën: leeftijd, sociaal verband, geslacht en maatschappelijke status (zie tabellen 3.1, 3.2 en 3.3). Daarbij onderzochten we het aantal verwijzingen naar specifieke vluchtelingen en het aantal persberichten waarin deze aanduidingen staan. Concreet houden deze verwijzingen zelfstandige naamwoorden en persoonsnamen in.²⁵ In deze studie vinden we evenzeer indicaties van negatieve vluchtelingenrepresentatiestrategieën.

Zo blijkt dat de vluchtelingenorganisaties over het algemeen sterk focussen op (eerder) kwetsbare groepen. Zowel UNHCR en DRC representeren eerder kinderen en baby's dan volwassenen met respectievelijk 64.9% en 60.4% van het totaal aantal leeftijdsgebonden verwijzingen in 37.2% en 40.7% van de persberichten. IRC wijkt hier evenwel van af met 68.4% aanduidingen van volwassenen in 23.5% van de persberichten. Aansluitend belichten alle organisaties uitgebreid vluchtelingenfamilies en de leden daarvan. Vluchtelingen die niet tot een gezin behoren, worden amper vermeld en dan gaat het bovendien, samenhangend met vorig resultaat, voornamelijk om onbegeleide kinderen en/of wezen. Dit hangt samen met de sterkere focus van UNHCR (91.7%) en DRC (100.0%) op expliciet kwetsbare vluchtelingen dan op maatschappelijk groepen met normaliter meer agency, wat eveneens duidt op negatieve representatiestrategieën. Maar ook hiervan verschilt IRC, met een gelijk aantal verwijzingen naar beide categorieën. Evenzeer aansluitend met het

²⁵ Algemene verwijzwoorden zoals 'hij', 'zij', 'hen', enzovoort namen we, wegens de omvang van deze analyse, niet op.

‘regime of pity’ identificeren we bij UNHCR (86.4% verwijzingen) en DRC (69.2% verwijzingen) een grotere focus op vrouwen dan op mannen. Opnieuw verschilt IRC met 69.2% benoemingen van mannen.

Tabel 3.1 UNHCR-persberichten (2014-2015): specifieke representatie vluchtelingen (N: 78)					
	Actoren	Aantal verwijzingen	Aantal verwijzingen qua categorie (%)	Aantal persberichten waarin actor aan bod komt	Aantal persberichten waarin actor aan bod komt (%) ²⁶
Naar leeftijd	Kinderen en baby's	133	64.9%	29	37.2%
	Volwassenen	72	35.1%	20	25.6%
	Totaal	205	100.0%	/	/
Naar sociaal verband	Familie(leden)	191	97.0%	37	47.4%
	Enkelingen	6	3.1%	5	6.4%
	Totaal	197	100.1% ²⁷	/	/
Naar geslacht	Vrouwen	51	86.4%	15	19.2%
	Mannen	8	13.6%	6	7.7%
	Totaal	59	100.0%	/	/
Naar maatschappelijke status	Expliciet kwetsbaren	55	91.7%	17	21.8%
	Succesverhalen	0	0.0%	0	0.0%
	Hoog opgeleiden	3	0.1%	3	3.8%
	Middenklasse	2	0.3%	2	2.7%
Totaal	60	100.1% ²⁸	/	/	

Tabel 3.2 IRC-persberichten (2014-2015): specifieke representatie vluchtelingen (N: 17)					
	Actoren	Aantal verwijzingen	Aantal verwijzingen qua categorie (%)	Aantal persberichten waarin actor aan bod komt	Aantal persberichten waarin actor aan bod komt (%)
Naar leeftijd	Kinderen en baby's	6	31.6%	3	17.6%
	Volwassenen	13	68.4%	4	23.5%
	Totaal	19	100.0%	/	/
Naar sociaal verband	Familie(leden)	21	100.0%	9	52.9%
	Enkelingen	0	0.0%	0	0.0%
	Totaal	21	100.0%	/	/
Naar geslacht	Vrouwen	4	30.8%	3	17.6%
	Mannen	9	69.2%	3	17.6%
	Totaal	13	100.0%	/	/
Naar maatschappelijke status	Expliciet kwetsbaren	2	50.0%	2	11.8%
	Succesverhalen	2	50.0%	1	5.9%
	Hoog opgeleiden	0	0.0%	0	0.0%
	Middenklasse	0	0.0%	0	0.0%
Totaal	4	100.0%	/	/	

²⁶ Het percentage van het aantal relevante persberichten waarin specifieke categorieën vluchtelingen voorkomen is voor alle duidelijkheid telkens berekend op basis van het totaal aantal relevante persberichten (daar zijn dus ook de persberichten in opgenomen die verwijzen naar geen enkele specifieke categorie van vluchtelingen maar wel vluchtelingen in algemene termen belichten).

²⁷ Door afrondingen van de percentages is de uitkomst van de som 0.1 groter dan de werkelijke 100.0%.

²⁸ Door afrondingen van de percentages is de uitkomst van de som 0.1 groter dan de werkelijke 100.0%.

Tabel 3.3 DRC-persberichten (2014-2015): specifieke representatie vluchtelingen (N: 27)					
	Actoren	Aantal verwijzingen	Aantal verwijzingen qua categorie (%)	Aantal persberichten waarin actor aan bod komt	Aantal persberichten waarin actor aan bod komt (%)
Naar leeftijd	Kinderen en baby's	29	60.4%	11	40.7%
	Volwassenen	19	39.6%	10	37.0%
	Totaal	48	100.0%	/	/
Naar sociaal verband	Familie(leden)	56	98.2%	12	44.4%
	Enkelingen	1	1.8%	1	3.7%
	Totaal	57	100.0%	/	/
Naar geslacht	Vrouwen	9	69.2%	4	14.8%
	Mannen	4	30.8%	3	11.1%
	Totaal	13	100.0%	/	/
Naar maatschappelijke status	Expliciet kwetsbaren	27	100.0%	9	33.3%
	Succesverhalen	0	0.0%	0	0.0%
	Hoog opgeleiden	0	0.0%	0	0.0%
	Middenklasse	0	0.0%	0	0.0%
	Totaal	60	100.0%	/	/

Inhoudelijke vluchtelingenrepresentatie

Individualisering versus collectivisering

Allereerst onderzochten we of de persberichten vluchtelingen eerder als individuen of als abstracte leden van een groep weergeven. Door specifieke informatie te verstrekken over actoren vermenschlijkt men hen, waardoor meer empathie opgewekt kan worden. Omgekeerd zijn de gerepresenteerde actoren bij collectivisering deel van een generisch collectief, wat afstandelijk overkomt (Machin & Mayr, 2012).

De onderzochte persberichten van alle organisaties, en vooral UNHCR, blijken vluchtelingen vrijwel altijd te collectiviseren. Concreet hanteren alle stemhebbende actoren collectivisering, zowel bij het representeren van vluchtelingen in algemene termen als volgens de hierboven beschreven specifiekere 'categorieën' (IRC, 04/12/2015), zoals in volgende passage: "UNHCR was especially shocked and saddened to witness Syrian refugees, including families with children (...)" (UNHCR, 16/11/2015).

Samenhangend met het feit dat IRC en DRC vluchtelingen relatief gezien meer aan het woord laten dan UNHCR, stellen we vast dat deze organisaties vluchtelingen verhoudingsgewijs ietwat vaker individualiseren. Stemhebbende vluchtelingen worden immers altijd benoemd. Proportioneel gezien individualiseert IRC vluchtelingen veruit het meest (IRC, 30/11/2015). Volgend fragment illustreert dit: "[A] carpenter from Homs, Syria who fled with his family and now lives in Georgia" (IRC, 02/09/2015).

Benoeming versus functionalisering

Aansluitend onderzochten we of de persberichten vluchtelingen eerder benoemen of volgens hun rol (als vluchteling) representeren. Benoemingen verpersoonlijken en vermenschlijken actoren. Functionaliserings kunnen actoren legitimiteit verschaffen maar evenzeer ontmenselijken (zeker in deze context) door hen te reduceren tot hun rol (Machin & Mayr, 2012). Belangrijk op te merken is dat de grenzen tussen deze

categorieën soms evenwel erg vaag zijn. Ons vertrekpunt was telkens om aanduidingen die ‘het vluchteling, asielzoeker of intern ontheemde zijn’ of expliciet kwetsbare rollen beklemtonen als functionalisering te beschouwen. Termen waarin het ‘menselijke’ centraal staat, lieerden we aan benoeringen. Bij combinaties vallen beide aspecten samen.

De persberichten blijken ietwat meer functionalisering dan benoeringen of combinaties van beide te gebruiken. Concreet verwijzen alle organisaties heel veel naar vluchtelingen met termen zoals “refugees” (IRC, 12/06/2014; DRC, 22/01/2015), “Syrian refugees”, (UNHCR, 17/01/2014; IRC, 02/12/2015), dikwijls gepaard met adjectieven, zoals “(the most) vulnerable” of “desperate” (DRC, 23/01/2015; UNHCR, 10/11, 2015). Soms worden actoren zelfs louter als kwetsbaar weergegeven, zoals in volgend fragment: “This plan, if fully funded, can help us (...) support those who are desperate and traumatized” (UNHCR, 18/12/2014).

Ietwat minder gebruiken de organisaties ook benoeringen en combinaties. Hoewel we bij benoeringen meer concrete info verkrijgen over de gerepresenteerde actoren, is het belangrijk op te merken dat de meeste benoeringen – samenhangend met het hoog aantal collectivisering – algemeen en generisch van aard blijven. Voorbeelden hiervan zijn “Syrians” (UNHCR, 04/05/2014, 20/06/2014) en “children” (IRC, 14/07/2014; DRC, 09/11/2015). Slechts zelden benoemd men vluchtelingen met concrete persoonsgegevens: “Syrians like Faez and his wife, Shaza, both of whom have been given safe haven in Texas” (IRC, 30/11/2015). Daarnaast worden vaak combinaties van functionalisering en benoeringen gebruikt, zoals “refugee families” (IRC, 30/10/2015).

Aggregatie

Voorts bestudeerden we ook of er sprake is van aggregaties, waarbij actoren worden gekwantificeerd en behandeld als statistieken (Machin & Mayr, 2012). In samenhang met het hoge aantal collectivisering, functionalisering en generische benoeringen, troffen we hiervoor evidentie aan. Zo worden vluchtelingen dikwijls aan de hand van numerieke termen, zoals (breuk)getallen en percentages, weergegeven. Volgende passage illustreert dit. “1.6 million refugees have had their food assistance reduced this year (...) while 45 per cent of refugees in Lebanon live in sub-standard shelters” (UNHCR, 25/06/2015).

Hoewel de vluchtelingenorganisaties meestal concrete getallen gebruiken, wordt soms ook geopteerd voor abstracte termen. Zoals van Dijk (1991) opmerkt kan men zo een wetenschappelijke indruk beogen, zonder specifieke cijfergegevens te verlenen, zoals in volgende passage: “Most of the women are struggling to pay the rent” (UNHCR, 08/07/2014). Aansluitend worden soms ook abstracte termen gebruikt die vluchtelingen niet als actoren maar als (deel van) een fenomeen representeren, met een erg ontmenselijkend effect. Voorbeelden daarvan zijn “refugee outflows” (UNHCR, 18/11/2015), “the influx” (DRC, 16/06/2015) en “arrivals” (DRC, 13/02/2014).

Doeners, begunstigden, denkers en sprekers

Voorts bestudeerden we of vluchtelingen gerepresenteerd worden als doeners, begunstigden, denkers en/of sprekers (Machin & Mayr, 2012, p. 106-110). ‘Doeners’ zijn actief en verrichten acties, gericht op passieve

‘begunstigden’. Voorts kunnen we ‘denkers’ linken aan mentale processen. Hoewel deze passiever zijn dan doeners, geven deze actoren wel inzicht in hoe zij iets ervaren, wat empathie kan opwekken. Sprekers worden geassocieerd met verbale processen. Aangezien zij hun stem kunnen verkondigen, zijn dit doorgaans machtige actoren.

Concreet representeren alle organisaties vluchtelingen voornamelijk als passieve begunstigden. Zo focust men meestal op de (toenemende) noden en slechter wordende levensomstandigheden van vluchtelingen die als afhankelijk van internationale steun worden gerepresenteerd. Volgend fragment illustreert dit: “[L]arge numbers of Syrian refugees are sliding into abject poverty, and at an alarming rate, due to the magnitude of the crisis and insufficient support from the international community” (UNHCR, 14/01/2015). Aansluitend worden vluchtelingen dikwijls als voorwerp van hervestiging (en onderhandelingen binnen de internationale gemeenschap daarover) gerepresenteerd (UNHCR, 12/03/2015; 10/11/2015).

Hoewel vluchtelingen soms wel als doeners worden voorgesteld, belichten de organisaties daarbij meestal handelingen die vluchtelingen vanuit pure noodzaak en/of wanhoop verrichten. Dit betreft onder meer het ontvluchten van het geweld in Syrië (DRC, 20/01/2014; IRC, 17/11/2015), kinderarbeid (ten koste van school), bedelen en zich laten uitbuiten om te overleven in regionale opvanglanden (UNHCR, 14/01/2015; 13/03/2015). De grootste focus ligt op de gevaarlijke tochten naar Europa: ““Their living conditions are deteriorating dramatically, forcing refugees to adopt extreme measures to cope, including increasingly to return to the warzone they fled or to risk their lives crossing to Europe”” (DRC, 09/11/2015).

Op die manier krijgen de meeste acties van vluchtelingen een negatieve connotatie, die impliciet de beeldvorming van vluchtelingen als wanhopige behoeftigen versterkt. Dit wordt eveneens ondersteund door gelijkaardige expliciete verwijzingen (UNHCR, 18/12/2014; IRC, 10/12/2015), en oproepen om vluchtelingen, net zoals hun opvanglanden, op diverse wijzen te ondersteunen (DRC, 09/07/2015, 10/09/2015). Aansluitend focussen vluchtelingenorganisaties vaak op de grote impact vluchtelingen hebben op de samenlevingen en economieën van de opvanglanden. Vaak worden vluchtelingen daarbij wel een potentieel tot ‘agency’ toegeschreven, maar dat slechts tot ontplooiing kan komen na een bepaalde vorm van ondersteuning, bijvoorbeeld hervestiging (UNHCR, 15/03/2014) of humanitaire en/of ontwikkelingshulp, zoals in volgende passage: ““We need to help the host countries give refugees the opportunity to live dignified lives and make a positive contribution to the communities hosting them”” (DRC, 09/11/2015).

In mindere mate representeren de organisaties vluchtelingen als (hoofdzakelijk ‘negatieve’) denkers. Hun gemoedstoestand wordt voornamelijk indirect weergegeven door andere stemhebbenden, die hen als noodlijdend, wanhopig, en/of getraumatiseerd benoemen (DRC, 20/01/2014; UNHCR, 18/12/2014) of parafaseren, zoals in volgend voorbeeld: ““Children are telling our staff in the field, daily, that they’ve had enough”” (UNHCR, 15/03/2014). Soms verkrijgen we ook direct inzicht in hun interne zelf, wanneer vluchtelingen het woord krijgen. Vaak impliceren deze vluchtelingenstemmen kwetsbaarheid, maar passen ze evenzeer binnen ‘ons’ moreel kader, met een terugkerende bezorgdheid voor hun kinderen (UNHCR, 08/07/2014; DRC, 09/11/2015). Slechts zelden worden vluchtelingen (direct of indirect) als werkelijk

‘positieve’ denkers weergegeven: “‘We Syrians are humans who want peace and to be able to give our children education and a chance to have a life’” (DRC, 16/08/2015).

Aansluitend representeren de organisaties vluchtelingen soms ook als ‘sprekers’, zowel ‘positief’ als ‘negatief’. Zoals eerder gezien, verkrijgen vluchtelingen voornamelijk binnen de DRC- en IRC-persberichten een eigen stem, al worden ze soms ook als spreker geparafraseerd: “One woman told UNHCR she moved no fewer than 20 times before finally crossing into Lebanon” (UNHCR, 29/08/2014). Belangrijk op te merken is dat de meningen die vluchtelingen (direct of indirect) verkondigen steevast aansluiten met de bredere boodschap van het persbericht. Afwijkende meningen komen niet voor. Zo getuigen vluchtelingen over moeilijke levensomstandigheden (UNHCR, 24/02/2014, 08/07/2014), vragen ze expliciet om internationale hulp (DRC, 06/03/2014) of representeren ze zichzelf als modelburger, impliciet om een grotere vluchtelingenhervestiging te bewerkstelligen:

“Faez said: ‘I’ve been here for a short time, but even in this short time you notice that America is a better place than many other countries (...) I know I can do something here’” (IRC, 30/11/2015).

Argumentatiestrategieën

In dit luik focussen we op hoe de onderzochte organisaties het brede publiek en staten trachten te overtuigen zich te engageren in solidariteit(sacties) en bescherming voor vluchtelingen. Allereerst analyseren we normatieve solidariteitsclaims (rond medemenselijkheid en het ‘Westerse zelf’) die geassocieerd zijn met wat ethisch en moreel (niet) kan en (niet) gedaan moet worden. Voorts bestuderen we waarheidsclaims (rond ‘cross-issue persuasion’) die gerelateerd zijn aan kennis en zekerheidsniveaus (Reisigl & Wodak, 2016, p 35).

Normatieve solidariteitsclaims: medemenselijkheid en het ‘Westerse zelf’

We constateren dat voornamelijk UNHCR expliciet solidariteit tracht te ontwikkelen, en dat hoofdzakelijk op basis van medemenselijkheid. Belangrijk is het tweezijdige objectief van deze argumentatietechniek. Allereerst tracht men (dikwijls subtiel) solidariteit op te wekken, door te focussen op noodlijdende vluchtelingen in slechte levensomstandigheden (UNHCR, 14/01/2015). Vervolgens roept men expliciet op tot solidariteit en al dan niet concrete engagementen in vluchtelingenbescherming: “‘For too long we have failed the Syrian people in the midst of the worst war of our generation (...) 2015 should be the year when we finally provide protection and relief for those caught in the cross-fire’” (UNHCR, 18/12/2014).

Ook binnen deze solidariteitsclaims worden vluchtelingen ‘negatief’ gerepresenteerd. Enerzijds spelen stemhebbende medewerkers in op medemenselijkheid door impliciete wij-zij-tegenstellingen te creëren. Daarbij slaat (een al dan niet aanwezige) ‘zij’ op behoeftige vluchtelingen en ‘wij’ op de (solidair beoogde) internationale gemeenschap. Dit heeft tot doel onderlinge tegenstellingen binnen de internationale gemeenschap en/of botsende staatsbelangen te vervagen en zo staten te verenigen tot bondgenoten in internationale vluchtelingenbescherming (UNHCR, 14/03/2015): “‘This moment is an opportunity to unite

us all. To come together in a common approach that is based on truly shared humanitarian values.” (UNHCR, 31/03/2015).

Anderzijds tracht men ook verwantschap met vluchtelingen te creëren door hen als slachtoffer van een gedeelde (terroristische) vijand te representeren. Zo wordt meermaals de volgende (of een gelijkaardige) zin uitgesproken: “But we need to remember that the primary threat is not from refugees, but to them” (UNHCR, 26/02/2015, 12/03/2015, 08/05/2015). Aansluitend tracht men soms ook solidariteit te creëren door te verwijzen naar een soortgelijk verleden van staten in verband met vluchtelingencrisissen (UNHCR, 08/05/2015).

Soms constateren we ook solidariteitsclaims gebaseerd op ‘het Westerse zelf’. Daarbij speelt ‘celebrity’ en UNHCR-ambassadeur Angelina Jolie een hoofdrol, al tracht ze wel hoofdzakelijk solidariteit op basis van medemenselijkheid te ontwikkelen. Concreet onderscheiden we in dit ‘regime of irony’ drie strategieën. Allereerst vertelt Jolie meermaals wat de crisisgebieden en ontmoetingen met vluchtelingen voor haarzelf betekenen, om zo het brede publiek te betrekken met de crisis (UNHCR, 25/01/2015, 20/06/2015): “Meeting these children was a heart-rending experience” (UNHCR, 24/02/2014).

Aansluitend probeert Jolie het leed van vluchtelingen in te bedden in de persoonlijke leefwereld van burgers (UNHCR, 20/06/2015) en zelfs staatsleiders door zich expliciet tot hen te richten: “I ask you to imagine your children going through the horrors in Syria.” (UNHCR, 14/03/2014). Op die manier tracht ze empathie op te wekken. Ten derde focussen enkele persberichten op de zelfontplooiing die gepaard gaat met participatie aan campagnes (DRC, 06/03/2014). De impliciete verwijzing naar ‘compassion fatigue’ en de consumentistische moraal in onderstaand fragment duiden evenzeer op het ‘regime of irony’.

“[W]e cannot let the world become fatigued by the situation. The Everyday Heroes of Syria is a Facebook campaign that seeks to inspire and remind all of us that (...) we all can be part of the solution for Syrian refugees (...) Please join us at Everyday Heroes of Syria and share your Everyday Hero story” (DRC, 09/06/2015).

Tot slot bemerken we ook beperkte invloeden van ‘irony’ in de communicatie van verschillende organisatiemedewerkers (DRC, 09/11/2015). “To be honest, in these circumstances, I would probably do the same with my own family” (UNHCR, 05/10/2015).

Waarheidsclaims: ‘cross-issue persuasion’

Verder stellen we vast dat alle vluchtelingenorganisaties, en vooral UNHCR, vluchtelingenbescherming aan bredere politieke, economische, veiligheids- en mensenrechtenbelangen van staten linken, in de hoop overheden te overtuigen hierop in te zetten. Voornamelijk de auteurs van persberichten en organisatiemedewerkers hanteren deze argumentatiestrategie. Net zoals bij solidariteitscreatie gebaseerd op medemenselijkheid, heeft ‘cross-issue persuasion’ een tweeledig doel. Allereerst linken de organisaties vluchtelingen en/of de bredere vluchtelingencrisis aan diverse staatsbelangen, zoals in volgende passage.

“The Syria crisis has also had major social and economic impacts on host countries, which remain at the forefront of the crisis and are going through political, economic, social and security instabilities. Well into its fifth year, the Syria crisis is also having an impact on development and global security” (UNHCR, 25/06/2015).

Dit voorbeeld illustreert hoe vluchtelingenorganisaties de Syrische crisis zowel direct als indirect linken aan staatsbelangen wereldwijd (UNHCR, 17/01/2014, 15/03/2014, 07/08/2015). Indirect zijn bovenstaande regionale problemen namelijk ook verbonden met belangen van de gehele internationale gemeenschap – gezien vrijwel alle stelsels onderhevig zijn aan globalisering en interdependentie (supra) – wat globale implicaties kan hebben voor politieke en/of handelsrelaties. Ten tweede duidt UNHCR in bovenstaand fragment op de negatieve gevolgen van de crisis voor ontwikkeling en internationale veiligheid, wat (zeker in dat laatste geval) directe belangen vormen voor staten wereldwijd. Door steeds opnieuw dergelijke linken te leggen, creëren vluchtelingenorganisaties opportuniteiten om in tweede instantie impliciet en/of expliciet vluchtelingenbescherming, in diverse invullingen, te liëren aan dergelijke staatsbelangen (DRC, 10/09/2015; IRC, 02/12/2015).

“‘Imagine the crushing social and economic consequences of this crisis on Lebanon and other countries in the region,’ Guterres said. ‘They need much stronger international support than they have received so far, both financially and in terms of commitments to receive and protect Syrian refugees in other parts of the world’” (UNHCR, 14/03/2014).

Verder gaan diverse persberichten impliciet en/of expliciet in tegen aspecten die aan de grondslag liggen van een negatieve publieke opinie en, deels aansluitend, botsende staatsbelangen. Zo ontkrachten verschillende persberichten dat vluchtelingen veiligheidsrisico’s (UNHCR, 18/11/2015), economische migranten (UNHCR, 20/06/2015) of gevaren voor lokale economieën en levensstijlen vormen (UNHCR, 26/02/2015). Dit gaat vaak gepaard met een focus op de voordelen van vluchtelingen voor lokale samenlevingen (UNHCR, 12/03/2015): “[T]he small numbers of Syrians who have been admitted have shown an ability to contribute to the US economy and society” (IRC, 02/11/2015).

Discursieve praktijken

Zoals eerder aangehaald, zijn representaties van de realiteit – zoals persberichten – altijd het product van de ruimere maatschappelijke context (Hansen & Machin, 2013; Paltridge, 2013). Daarom bediscussiëren we in dit luik, aan de hand van de semigestructureerde diepte-interviews met pers- en regioverantwoordelijken, enkele verklarende professionele en institutionele praktijken.

Rationale achter vluchtelingenrepresentatiestrategieën

Uit de tekstuele analyse bleek dat vluchtelingenorganisaties vluchtelingen meestal representeren als overwegend homogene, sprakeloze lijdende groepen die afhankelijk zijn van internationale steun.

Alle respondenten beamen dat vluchtelingen binnen persberichten meestal op dergelijke ‘negatieve’ wijze worden weergegeven. Diverse redenen liggen hiervan aan de grondslag. Allereerst wijzen de ‘interviewees’ op de mediums specificiteit van persberichten en het belang van nieuwsmedia. Zo stelt R2 dat vluchtelingenorganisaties met persberichten, in tegenstelling tot andere publieke communicatievormen, dienen “as a reactive to the story of the day, to a specific event or to a report”. Hoofddoel daarvan is mediaberichtgeving aantrekken, die belangrijk is bij het opbouwen van publieke steun. Gezien nieuwsmedia voornamelijk geïnteresseerd zijn in feiten en getallen, zullen vluchtelingenorganisaties in persberichten meestal op cijfermatige wijze informeren en argumenteren. Aansluitend stelt R2: “Rarely, in those press release type communications do we have the space to individualize people.”

Vrijwel alle respondenten stellen evenwel dat men binnen andere soorten publieke communicatie, zoals ‘case stories’ op websites en sociale media, vluchtelingen ‘positiever’ tracht weer te geven, met een focus op de agency en waardigheid van vluchtelingen die men representeert als gewone mensen. Enkel ‘negatieve’ schokkende beelden tonen, reflecteert immers niet de realiteit en is bovendien moreel ongepast, stellen de meeste respondenten. Niettemin spelen ook strategische redenen mee. Allereerst is ‘positieve’ beeldvorming essentieel om op lange termijn sociale betrokkenheid op te bouwen, stellen diverse respondenten. Aansluitend zijn positieve representaties belangrijk om het effect van negatieve nieuwsberichtgeving over vluchtelingen te beperken, stelt R4: “[a]s you know, numbers on their own can often come across as negative (...) [and] alarmist and they don’t themselves contain a narrative.”

De meningen verschillen echter over welke representatiestrategie het meest effectief is om financiële publieke steun te verwerven. R1, R5 en R6 stellen dat ‘negatieve’ vluchtelingenrepresentaties het efficiëntst zijn. Enerzijds omdat urgente noden meestal een noodzakelijke stimulus vormen voor het brede publiek om te doneren en anderzijds omdat nieuwsmedia meer geïnteresseerd zijn in ‘negatieve’ dan ‘positieve’ verhalen. R4 daarentegen stelt dat ‘positieve’ representaties over het algemeen effectiever zijn, aangezien dit een hogere betrokkenheid creëert. Maar: “[t]here have been some negative images which all had an extraordinary positive effect on mobilizing public support.”²⁹ Maar het positieve effect van dergelijke schokkende uitzonderingen is volgens R4 meestal slechts van korte duur.

Keuze voor vluchtelingen en vluchtelingenopinions

Voorts bleek uit de analyse dat vluchtelingenorganisaties over het algemeen eerder focussen op kwetsbare ‘categorieën’ vluchtelingen.

Dit blijkt vooral ingegeven te zijn door strategische en praktische aspecten. Diverse respondenten beamen dat verhalen over vrouwen en kinderen succesvoller zijn, omdat ze meestal sympathiek overkomen, maar dikwijls ook erg kwetsbaar zijn en het meest lijden. De respondenten beweren evenwel dat dit binnen hun eigen organisatie geen motief vormt om te focussen op deze groepen en dat ze alle groepen belichten. R1 stelt wel dat, omwille van bovenstaande redenen, de ngo-sector in het algemeen focust op deze categorieën.

²⁹ De foto van de overleden peuter Aylan Kurdi wordt dikwijls aangehaald in de interviews. Enerzijds ondersteunen R1 en R6 hiermee hun these, anderzijds haalt R4 deze afbeelding aan als succesvolle ‘negatieve’ uitzondering.

Ook IRC belicht voornamelijk vrouwen en meisjes, stellen R1 en R2: “[b]ecause, it’s one of our key technical areas.”³⁰ Voorts zijn veel vluchtelingen ook vrouwen en kinderen, waardoor de kans groter is dat ze belicht worden, meent R3.

Verder bleek dat, aansluitend met het ‘regime of pity’, vluchtelingenopinions meestal overeenstemmen met de kernboodschap die vluchtelingenorganisaties willen communiceren. De meeste respondenten beamen dit. Een vluchtelingengetuigenis moet vooral de eigen publieke communicatie versterken. Zo stelt R5: “I am not an objective journalist. So, I can’t see why I would accept views which counter the views of the organisation.” Aansluitend past men ook voor politieke uitspraken om vluchtelingen, het eigen personeel en de toegang van de organisatie tot bepaalde gebieden niet in gevaar te brengen, geven diverse respondenten aan. Dergelijke uitspraken botsen ook met de principes van neutraliteit en onpartijdigheid, stelt R6.

‘Compassion fatigue’, ‘celebrities’ en vermarkting

Uit de literatuur bleek dat ‘compassion fatigue’ een relevante rol speelt binnen de consumptiecontext van humanitaire publieke communicatie.

De respondenten bevestigen dit maar zijn verdeeld over de mate waarin ‘compassion fatigue’ zich nu voordoet ten aanzien van de Syrische crisis. Allereerst verwijst R2 naar een moeilijkere fondsenwerving als graadmeter. Een overdosis aan negatief nieuws in het algemeen en specifiek over humanitaire crisissen en de duur en gepercipieerde onoplosbaarheid van vluchtelingencrisis vormen de oorzaken daarvan, stellen R1, R2 en R5. R3, R4 en R6 ervaren evenwel geen (substantiële) ‘compassion fatigue’, waarbij R3 verwijst naar vele positieve reacties op sociale media, donaties en verzoeken tot vrijwilligerswerk.

Er is wel consensus over het belang van ‘celebrities’ als mediastrategie. Deze zijn essentieel om met ‘compassion fatigue’ om te gaan en brede publieke steun op te bouwen, zowel qua sociale betrokkenheid als donaties. ‘Celebrities’ zijn namelijk “media magnets”, stelt R3, waardoor men, in combinatie met sociale media, een breder publiek kan bereiken dat traditioneel niet begaan is met vluchtelingencrisissen. Aansluitend beamen diverse respondenten de shift binnen ‘celebrity advocacy’ van een humanitair discours gebaseerd op medemenselijkheid naar een post-humanitair discours dat voornamelijk focust op ‘het Westerse zelf’. R4 en R6 verklaren dat het brede publiek namelijk vooral geïnteresseerd is in de persoonlijke ervaringen en emoties van ‘celebrities’, waarop extra wordt ingespeeld met diverse content op sociale media. R2 denkt echter dat dergelijk discours vooral afhankelijk is van individu tot individu.

Daaraan gerelateerd zijn de meningen over een mogelijke (verdere) ‘vermarkting’ van de humanitaire sector verdeeld. R3 vindt niet dat er sprake is van een ‘vermarkting’ en argumenteert dat de meeste donaties binnen de humanitaire sector van burgers komen, die naar zijn aanvoelen op basis van medemenselijkheid solidariteit tonen. R4 en R6 daarentegen ervaren wel een ‘vermarkting’. Humanitaire organisaties worden

³⁰ De analyse van de IRC-persberichten wees echter op tegengestelde bevindingen. Dit kan mogelijks verklaard worden door het feit dat IRC, zeker in 2014 en 2015, amper gebruik maakte van persberichten, waardoor de geanalyseerde steekproef erg klein is. Aansluitend mogen we de inhoud van persberichten natuurlijk niet extrapoleren naar andere publieke communicatievormen.

namelijk vooral gefinancierd worden door de vrijwillige bijdrages van een klein aantal grote donoren, waardoor fondsenwerving noodzakelijk is, en om tegenwoordig publieke steun te mobiliseren zijn marketingprincipes nodig, stelt R6. Deze ‘vermarketing’ uit zich volgens R4 in het feit dat vluchtelingenorganisaties nu communicatiediensten hebben die zich specifiek richten op publiek engagement en fondsenwerving. R1 en R5 twijfelen of er sprake is van een verdere ‘vermarketing’, gezien de humanitaire sector reeds lang marketingtools gebruikt. R1 stelt evenwel dat “[i]t’s more the marketing that continues to develop as the world around changes.”

Staten en ‘cross-issue persuasion’

Alle hierover bevroegde respondenten stellen dat vluchtelingenbeleidsmaatregelen verschillen van land tot land. Niettemin bemerken enkele respondenten wel een zekere donor-fatigue onder staten. R5 stelt: “[t]here is a huge gap between the means and the funds and the willingness to deal with this”. Andere respondenten betwijfelen evenwel of dat fenomeen nieuw is en stellen dat de (humanitaire) overheidssteun voor de Syrische crisis zelfs gestegen is. Maar R1 merkt op dat “[w]hat is not popular is helping refugees in your own country. So the same budget is connected to that reality.” Hoofdrede van deze weigerachtigheid tegenover asielopvang is meestal een negatieve nationale publieke opinie.

Aansluitend bevestigen vrijwel alle respondenten dat hun organisatie ‘cross-issue persuasion’ gebruiken. Concreet linken de organisaties vluchtelingenbescherming voornamelijk aan mensenrechten, humanitarisme, economische voordelen, migratie en veiligheid. Men benadrukt het belang van internationale vluchtelingenwetgeving en stelt dat hun organisaties staten blijven herinneren aan hun gerelateerde verplichtingen. Maar om overheden te overtuigen spelen vluchtelingenorganisaties eveneens in op andere staatsbelangen, bevestigen bijna alle respondenten. R6 stelt: If you only (...) say states have obligations to protect refugees. It would be a very naive message.” Enerzijds omdat het vluchtelingenbeleid, omwille van electorale redenen, door dergelijke grotere staatsbelangen wordt bepaald, stelt R2. Anderzijds omdat men bij grote aantallen asielzoekers amper kan bewijzen dat ze werkelijk vervolging ontvluchten, meent R1.

Sociale praktijk

Discursieve praktijken zijn evenwel ook ingebed in de ruimere sociale praktijk van maatschappelijke structuren, instituties en waarden (Fairclough, 1992, 1995). Gemedieerde communicatie, zoals persberichten, reproduceert en weerspiegelt dan ook dikwijls – vaak onbewust – de overheersende ideologieën van de maatschappij (Shoemaker & Vos, 2009). In dit gedeelte bediscussiëren we of en hoe de vluchtelingenorganisaties dominante wereldbeelden constitueren en reflecteren.

Allereerst bleek zowel uit onze analyse van de tekstdimensie als discursieve praktijk dat vluchtelingenorganisaties vluchtelingen in persberichten voornamelijk representeren als grotendeels homogene, passieve, afhankelijke anonieme, behoeftige massa’s. Indien vluchtelingen toch enigszins benoemd worden, ligt de focus bovendien vooral op eerder kwetsbare categorieën. Aansluitend hebben

vluchtelingen slechts zelden een eigen stem, die bovenal stevast binnen de bredere boodschap van de organisatie in kwestie moet passen.

Dergelijke hoofdzakelijk ‘negatieve’ representaties worden bovendien versterkt door solidariteitsclaims op basis van medemenselijkheid die discursieve wij-zij-tegenstellingen creëren tussen vluchtelingen en de internationale gemeenschap. Meer algemeen kunnen we deze beeldvorming liëren aan negatieve representatie- en argumentatiestrategieën uit het ‘regime of pity’ en een breder humanitair discours dat vluchtelingen dehumaniseert (Chouliaraki, 2012).

Anderzijds stelden we vast dat ‘het Westerse zelf’ ook in relevante mate centraal staat binnen solidariteitsclaims. Dit uit zich op drie niveaus: in egocentrische getuigenissen van beroemdheden, in directe boodschappen van ‘celebrities’ tegenover burgers en staatsleiders en in referenties naar publieke campagnes. Telkens vat men solidariteit daarbij op als een vorm van zelfexpressie, vrije private keuze en zelfontplooiing, waarbij vluchtelingen slechts nevenfiguren vormen.

Ook uit de discursieve praktijk blijkt de opkomst van dit zelfgerichte discours en een ‘vermarkting’ van de humanitaire sector, waarin ‘celebrities’ een prominente rol spelen. In aansluiting met de literatuurstudie kunnen we dergelijk post-humanitair consumentistisch discours linken aan het ‘regime of irony’ (Chouliaraki, 2012). Dit discursieve stelsel kunnen we, gezien de efficiëntiegerichtheid en marktlogica ervan, als een uiting zien van de dominante neoliberale ideologie, die de humanitaire sector zowel reflecteert als reproduceert.

Tot slot vonden we ook evidentie voor het gebruik van ‘cross-issue persuasion’. Zowel uit de analyse van de tekst als discursieve praktijk, blijkt dat vluchtelingenorganisaties vluchtelingenbescherming op strategische wijze linken aan bredere staatsbelangen. Daarbij liëren vluchtelingenorganisaties in eerste instantie de vluchtelingencrisis aan bepaalde directe en/of indirecte belangen van staten om vervolgens vluchtelingenbescherming met een grotere kans op slagen te koppelen aan staatsbelangen.

Aansluitend gaan de vluchtelingenorganisaties ook expliciet in tegen stereotiepe beeldvorming die de publieke opinie en staten negatief dreigt te beïnvloeden. Daaraan gerelateerd benadrukken de vluchtelingenorganisaties ook de (potentiele) voordelen van vluchtelingen(bescherming). Dergelijke pragmatische argumentatiestrategie die, los van het morele, inspeelt op de nationale belangen van staten kunnen we beschouwen als een reflectie en reproductie van een breder realistisch paradigma (Grieco, 1999).

Discussie en conclusie

Miljoenen mensen zijn momenteel gedwongen ontheemd maar zowel hulp voor vluchtelingen als publieke communicatie daarrond is onderhevig aan egocentrische tendensen. Dit artikel had tot hoofddoel primair te onderzoeken welke discursieve strategieën vluchtelingenorganisaties gebruiken in hun publieke communicatie, en secundair wat de achterliggende redenen daarvoor zijn. Deze studie bracht aan het licht dat de persberichten van internationale vluchtelingenorganisaties diverse (gerelateerde) discursieve strategieën

gebruiken om aan te zetten tot solidariteit en bescherming voor Syrische vluchtelingen. Daarbij worden deze evenwel sterk ontmenselijkt en/of ondergeschikt gemaakt aan ‘het Westerse zelf’ en staatsbelangen.

Meer concreet wees onze kritische discoursanalyse uit dat vluchtelingen voornamelijk als grotendeels homogene, anonieme, passieve, lijdende collectieven worden weergegeven. Deze bevinding sluit aan met de literatuur waaruit blijkt dat de traditionele negatieve representatiestrategieën, gebaseerd op medemenselijkheid, uit het ‘regime of pity’ (Chouliaraki, 2012) nog steeds dominant zijn (Johnson, 2011; Bettini, 2013). Dit ondanks het feit dat uit een kritiek op deze negatieve beeldvorming, ‘positieve’ representatiestrategieën ontstonden en een nieuw discursief stelsel, het ‘regime of irony’, opkomende is (Chouliaraki, 2012). Semigestructureerde diepte-interviews wezen evenwel uit dat de mediums specificiteit van persberichten en aansluitend het belang van nieuwsmedia in deze context niet genegeerd mogen worden. Anderzijds hebben negatieve representatiestrategieën volgens de meeste respondenten ook een grote strategische waarde, vooral in termen van fondsenwerving.

Verder brachten onze kritische discoursanalyse en semigestructureerde interviews aan het licht dat persberichten in relevante mate beïnvloed worden door een nieuw post-humanitair marktgericht discours, voornamelijk uitgeoefend door celebrities. Belangrijk is dus dat zowel het humanitaire als post-humanitaire discours, hoewel erg verschillend, naast elkaar kunnen functioneren. Voorts boden de semigestructureerde diepte-interviews geen duidelijkheid in welke mate ‘compassion fatigue’ zich tegenwoordig voordoet, maar kwam wel naar voren dat de humanitaire sector al lang geëvolueerd is van een niet-economische sfeer naar een marktlogica volgende en efficiëntiegerichte sfeer. Dit sluit aan met de bevindingen van Chouliaraki, (2012). Zo weerspiegelen en constitueren geprofessionaliseerde publieke communicatiediensten van vluchtelingenorganisaties en bijhorende discourses de huidige dominante neoliberale ideologie, waarin private keuze en zelfexpressie centraal staan.

Een gelijkaardige overtuigingsmethode ligt aan de grondslag van de realistische argumentatiestrategie ‘cross-issue persuasion’, waar onze kritische discoursanalyse en interviews in aansluiting met de literatuur (Betts, 2009b, 2010; Hammerstad, 2014a, 2014b) evidentie vonden voor het gebruik ervan. Terwijl het zelfgerichte post-humanitaire discours inspeelt op individuele noden van burgers zoals zelfexpressie en –ontplooiing, constateren we bij ‘cross-issue persuasion’ dat vluchtelingenorganisaties inspelen op nationale belangen van staten. In beide gevallen verschuiven vluchtelingen naar de achtergrond. Al speelt bij ‘cross-issue persuasion’ de perceptie van vluchtelingen, zowel in positieve als negatieve zin wel nog een relevante rol. Niettemin kennen beide strategieën een hoog egocentrisch gehalte en ontmenselijken en reduceren ze vluchtelingen tot respectievelijk stemloze nevenfiguren en objecten van multilaterale onderhandelingen.

Hoewel geargumenteed kan worden dat publieke communicatie ten dienste staat van (de noden van) vluchtelingen, is het gebruik van dergelijke discursieve strategieën, los van de huidige morele implicaties, niet zonder gevaar. Deze versterken immers het gepercipieerde ambivalente karakter van vluchtelingen en dragen in relevante mate bij aan het publieke discours rond vluchtelingen (Chouliaraki, 2012), waardoor dergelijke ontmenselikkende strategieën op lange termijn ineffectief zouden kunnen worden.

Dit artikel vormt een vernieuwende bijdrage aan de bestaande literatuur doordat het zowel diverse discursieve strategieën binnen de publieke communicatie van vluchtelingenorganisaties als de achterliggende oorzaken daarvan analyseert en lieert aan elkaar. Niettemin zijn we ons bewust van het feit dat beide steekproeven van deze studie te klein zijn om algemene conclusies te kunnen formuleren over de publieke communicatie van vluchtelingenorganisaties. Dat is evenwel ook niet de bedoeling van deze exploratieve studie, die vooral hoopt verder onderzoek naar deze thematiek te stimuleren. Een andere beperking van dit onderzoek is dat, wegens beperkte ruimte, verschillen in de discursieve strategieën van de onderzochte vluchtelingenorganisaties niet verder onderzocht en verklaard werden. Verder onderzoek naar verschillen in de publieke communicatiestrategieën van vluchtelingenorganisaties is dan ook absoluut noodzakelijk.

Voorts kan ook nagegaan worden of en hoe de discursieve strategieën van een organisatie verschillen naargelang de geografische, politieke, economische, socio-culturele context van de crisissituatie als deze van de landen waarop de publieke communicatie gericht is. Verder lijken ook (vergelijkende) studies over de distributie- en receptiefase van publieke communicatie van vluchtelingenorganisaties erg relevant. Tot slot is ook onderzoek nodig naar in welke mate vluchtelingenorganisaties met online platforms publieke communicatie gekenmerkt door 'reflexieve solidariteit' nastreven, een door Chouliaraki (2012) voorgestelde morele vorm van publieke communicatie die inspeelt op de opportuniteit van nieuwe communicatiemediën maar binnen deze studie bewust niet bediscussieerd werd gezien de aard van het onderzoeksmateriaal. Het lijkt het hoogst noodzakelijk dat dit concept zowel theoretisch als empirisch verder uitgewerkt en onderzocht wordt. Zo kan men nagaan hoe dit op een haalbare en succesvolle manier in concrete publieke communicatiestrategieën vertaald kan worden.

Bibliografie

- Atkin, C.K. & Rice, R.E. (2013). Theory and principles of public communication campaigns. In R.E. Rice & C.K. Atkin (Eds.), *Public communication campaigns (fourth edition)* (pp. 3-20). Los Angeles: Sage.
- Bettini, G. (2013). Climate barbarians at the gate? A critique of apocalyptic narratives on 'climate refugees'. *Geoforum*, 45(1), 63-72.
- Betts, A. (2009a). Institutional proliferation and the global refugee regime. *Perspectives on politics*, 7(1), 53-58.
- Betts, A. (2009b). *Protection by persuasion: international cooperation in the refugee regime*. Ithaca, New York: Cornell University Press.
- Betts, A. (2010). The refugee regime complex. *Refugee Survey Quarterly*, 29(1), 12-37.
- Betts, A. & Loescher, G. (2011). Refugees in international relations. In A. Betts & G. Loescher (Eds.), *Refugees in international relations* (pp. 1-28). Oxford: Oxford University Press.
- Betts, A., Loescher, G. & Milner, J. (2012). *UNHCR: the politics and practice of refugee protection into the 21st century (second edition)*. London: Routledge.
- Bloor, M. & Bloor, T. (2013). *The practice of critical discourse analysis: an introduction*. New York: Routledge.
- Boczkowski, P. (2010). *News at work: imitation in an age of information abundance*. Chicago: University of Chicago Press.
- Boltanski, L. (1999). *Distant suffering: Morality, media and politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bryman, A. (2015). *Social research methods (5th edition)*. Oxford: Oxford University Press.
- Cabot, H. (2016). "Refugee voices": tragedy, ghosts, and the anthropology of not knowing. *Journal of Contemporary Ethnography*, DOI: 10.1177/0891241615625567.
- Castells, M. (2008). The new public sphere: global civil society, communication networks, and global governance. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 616(1), 78-93.
- Chimni, B.S. (2000). Globalization, humanitarianism and the erosion of refugee protection. *Journal of Refugee Studies*, 13(3), 243-263.
- Chouliaraki, L. (2004). Watching 11 September: the politics of pity. *Discourse & Society*, 15(2-3), 185-198.
- Chouliaraki, L. (2010). Post-humanitarianism: humanitarian communication beyond a politics of pity. *International Journal of Cultural Studies*, 13(2), 107-126.

- Chouliaraki, L. (2012). Between pity and irony – paradigms of refugee representation in humanitarian discourse. In K. Moore, B. Gross & T. Threadgold (Eds.), *Migrations and the Media* (pp. 13-32). New York: Peter Lang.
- Cohen, S. (2001). *States of denial. Knowing about atrocities and suffering*. Cambridge: Polity Press.
- Cottle, S. (2000). Rethinking news access. *Journalism Studies*, 1(3), 427-448.
- Cottle, S. & Nolan, D. (2007). Global humanitarianism and the changing aid-media field: “everyone was dying for footage”. *Journalism Studies*, 8(6), 862-878.
- Dahlgren, P. (2005). The internet, public spheres, and political communication: dispersion and deliberation. *Political communication*, 22(2), 147-162.
- Davies, N. (2008). *Flat earth news: An award-winning reporter exposes falsehood, distortion and propaganda in the global media*. London: Vintage.
- Development Initiatives (2016). *Global humanitarian assistance report 2016*. Bristol: Development Initiatives.
- Dijkzeul, D. & Moke, M. (2005). Public communication strategies of international humanitarian organizations. *International Review of the Red Cross*, 87(860), 673-691.
- Downey, J. & Fenton, N. (2003). New media, counter publicity and the public sphere. *New Media Society*, 5(2), 185–202.
- Fairclough, N. (1992). *Discourse and social change*. Cambridge: Polity Press.
- Fairclough, N. (1995). *Media discourse*. London: Edward Arnold.
- Fiala, N. (2015). Economic consequences of forced displacement. *The Journal of Development Studies*, 51(10), 1275-1293.
- Frelick, B. (2007). Paradigm shifts in the international responses to refugees. In J.D. White & A.J. Marsella (Eds.), *Fear of persecution: Global human rights, international law, and human well-being* (pp. 33-57). Plymouth: Lexington Books.
- Gibney, M. (2010). *Global refugee crisis: a reference handbook (second edition)*. Santa Barbara: ABC-CLIO, LLC.
- Godin, M. & Doná, G. (2016). “Refugee voices,” new social media and politics of representation: young Congolese in the diaspora and beyond. *Refuge: Canada's Journal on Refugees*, 32(1) 60-71.
- Gorlick, B. (2000). Human rights and refugees: enhancing protection through international human rights law. *Nordic Journal of International Law*, 69(2), 117-177.

- Grieco, J.M. (1999). Anarchy and the limits of cooperation: a realist critique of the newest liberal institutionalism. In C. Lipson & B.J. Cohen (Eds.), *Theory and structure in international political economy: an international organization reader* (p. 9-32). Cambridge: The MIT Press.
- Habermas, J. (1989). *The structural transformation of the public sphere*. Cambridge: Polity Press.
- Habermas, J. (2006). Political communication in media society: does democracy still enjoy an epistemic dimension? The impact of normative theory on empirical research. *Communication Theory*, 16(4), 411-426.
- Hammerstad, A. (2014a). *The rise and decline of a global security actor: UNHCR, refugee protection, and security*. Oxford University Press.
- Hammerstad, A. (2014b). The securitization of forced migration. In Fiddian-Qasmiyeh, E., Loescher, G., Long, K. & Sigona, N. (Eds.), *The Oxford handbook of refugee and forced migration studies* (pp. 265-277). Oxford: Oxford University Press.
- Hansen, A. & Machin, D. (2013). *Media & communication research methods*. London: Palgrave MacMillan.
- Höijer, B. (2004). The discourse of global compassion: the audience and media reporting of human suffering. *Media, Culture & Society*, 26(4), 513-531.
- Ivarsflaten, E. (2005). Threatened by diversity: why restrictive asylum and immigration policies appeal to western Europeans. *Journal of Elections, Public Opinion & Parties*, 15(1), 21-45.
- Jacobsen, K. (2002). Can refugees benefit the state? Refugee resources and African statebuilding. *The Journal of Modern African Studies*, 40(4), 577-596.
- Johnson, H.L. (2011). Click to donate: visual images, constructing victims and imagining the female refugee. *Third World Quarterly*, 32(6), 1015-1037.
- Jones, M. (2013). The governance question: the UNHCR, the refugee convention and the international refugee regime. In J.C. Simeon (Ed.), *The UNHCR and the supervision of international refugee law* (pp. 75-96). Cambridge: Cambridge University Press.
- Jørgensen, M. & Phillips, L. (2002). *Discourse analysis as theory and method*. London: Sage.
- Kagwanja, P. & Juma, M. (2008). Somali refugees: protracted exile and shifting security frontiers. In G. Loescher, J. Milner, E. Newman & G. Troeller (Eds.), *Protracted refugee situations: political, human rights and security implications* (pp. 214-247). Tokyo: United Nations University Press.
- Koser, K. (2001). New approaches to asylum? *International Migration*, 39(6), 85-102.
- Kreibaum, M. (2016). Their suffering, our burden? How Congolese refugees affect the Ugandan population. *World Development*, 78(1), 262-287.

- Lang, S. (2012). *NGOs, civil society, and the public sphere*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lee, C.C. (2006). Refugee policy is a realist's nightmare: the case of Southeast Asia. *Migration Letters*, 3(2), 137.
- Lee-Wright, P., Phillips, A. & Witschge, T. (2012). *Changing journalism*. London: Routledge.
- Lemke, T. (2001). 'The birth of bio-politics': Michel Foucault's lecture at the Collège de France on neo-liberal governmentality. *Economy and society*, 30(2), 190-207.
- Loescher G. (1996). *Beyond charity: international cooperation and the global refugee crisis*. New York: Oxford University Press.
- Loescher, G. (2001). *The UNHCR and world politics: a perilous path*. Oxford: Oxford University Press.
- Loescher, G. (2014). UNHCR and forced migration. In Fiddian-Qasmiyeh, E., Loescher, G., Long, K. & Sigona, N. (Eds.), *The Oxford handbook of refugee and forced migration studies* (pp. 215-226). Oxford: Oxford University Press.
- Loescher, G. & Milner, J. (2011). UNHCR and the global governance of refugees. In A. Betts (Ed.), *Global migration governance* (pp. 189-209). Oxford: Oxford University Press.
- Machin, D. & Mayr, A. (2012). *How to do critical discourse analysis: a multimodal introduction*. London: Sage.
- Macnamara, J. (2016). *Organisational listening. The missing essential in public communication*. New York: Peter Lang Publishing.
- Malkki, L.H. (1996). Speechless emissaries: refugees, humanitarianism, and dehistoricization. *Cultural Anthropology*, 11(3), 377-404.
- McAdam, J. (2007). *Complementary protection in international refugee law*. Oxford: Oxford University Press.
- Morris, A. (2015). *A practical introduction to in-depth interviewing*. London: Sage Publications.
- Mortelmans, D. (2013). *Handboek kwalitatieve onderzoeksmethoden*. Leuven: Acco.
- Nanda, V.P. (2007). History and foundations for refugee security, health and well-being under international law. In J.D. White & A.J. Marsella (Eds.), *Fear of persecution: global human rights, international law, and human well-being* (pp. 151-176). Plymouth: Lexington Books.
- Orgad, S. (2013). Visualizers of solidarity: organizational politics in humanitarian and international development NGOs. *Visual Communication* 12(3), 295–314.

- Orrenius, P.M. & Zavodny, M. (2016). *Irregular immigration in the European Union*. Dallas: Federal Reserve Bank of Dallas Research Department.
- O'Sullivan, M. (2016). Territorial protection: cessation of refugee status and internal flight alternative compared. In S.S. Juss (Ed.), *The Ashgate research companion to migration law, theory and policy* (pp. 209-232). London: Routledge.
- Paltridge, B. (2013). Critical discourse analysis. In K. Hyland (Ed.), *Discourse studies reader: essential excerpts* (pp. 89-110). London: Bloomsbury
- Pasquier, M. & Villeneuve, J.P. (2012). *Marketing management and communications in the public sector*. New York: Routledge.
- Phillips, L. (2007). Doing discourse analysis: a brief introduction to the field. In N. Carpentier, P. Pruulmann-Vengerfeldt, K. Nordenstreng, M. Hartmann, P. Vihalemm, B. Cammaerts & H. Nieminen (Eds.), *Media technologies and democracy in an enlarged Europe: the intellectual work of the 2007 European media and communication doctoral summer school* (pp. 285-294). Tartu: Tartu University Press.
- Powers, M. (2016a). NGO publicity and reinforcing path dependencies explaining the persistence of media-centered publicity strategies. *The International Journal of Press/Politics*, DOI: 1940161216658373.
- Powers, M. (2016b). Opening the news gates? Humanitarian and human rights NGOs in the US news media, 1990–2010. *Media, Culture & Society*, 38(3), 315-331.
- Price, S. (2007). *Discourse power address: the politics of public communication*. Aldershot: Ashgate Publishing Company.
- Pupavac, V. (2008). Refugee advocacy, traumatic representations and political disenchantment. *Government and opposition*, 43(2), 270-292.
- Rajaram, P.K. (2002). Humanitarianism and representations of the refugee. *Journal of Refugee Studies*, 15(3), 247-264.
- Randel, J. & German, T. (2002). Trends in the financing of humanitarian assistance. In J. Macrae (Ed.) *The new humanitarianisms: a review of trends in global humanitarian action. HPG report 11* (pp. 19-28). London: Overseas Development Institute.
- Reich, Z. (2010). Measuring the impact of PR on published news in increasingly fragmented news environments: a multifaceted approach. *Journalism Studies*, 11(6), 799-816.
- Reich, Z. (2011). Source credibility as a journalistic work tool. In B. Franklin & M. Carlson (Eds.), *Journalists, sources, and credibility: new perspectives* (pp. 19-36). New York: Routledge.

- Reisigl, M. & Wodak, R. (2016). The discourse-historical approach (DHA). In R. Wodak & M. Meyer (Eds.), *Methods of critical discourse studies (3rd edition)* (pp. 23-61). London: SAGE Publications.
- Sallot, L.M. & Johnson, E.A. (2006). Investigating relationships between journalists and public relations practitioners: working together to set, frame and build the public agenda, 1991–2004. *Public Relations Review*, 32(2), 151-159.
- Schudson, M. (2011). *The sociology of news (second edition)*. New York: W. W. Norton & Company, Inc..
- Shoemaker, P.J. & Vos, T. (2009). *Gatekeeping theory*. New York: Routledge.
- Sidorenko, O.F. (2007). *The common European asylum system. Background, current state of affairs, future direction*. Den Haag: T.M.C. Asser Press.
- Skran, C.M. (1992). The international refugee regime: the historical and contemporary context of international responses to asylum problems. In G. Loescher (Ed.), *Refugees and the asylum dilemma in the West* (pp. 8-35). Pennsylvania: The Pennsylvania State University Press.
- Sommerfeldt, E.J. (2013). The civility of social capital: public relations in the public sphere, civil society, and democracy. *Public Relations Review*, 39(4), 280-289.
- Suhajda, E.V. (2008). *Non-governmental organizations and the global refugee regime - the role of ngos in the era of global governance*. Saarbrücken: VDM Publishing.
- Tester, K. (2001). *Compassion, morality and the media*. Buckingham: Open University Press.
- Trakroo Zutshi, R., Satpute, J. & Tahir, M.S. (2011). *Refugees and the law (second edition)*. New Delhi: Human Rights Law Network (HRLN).
- UNHCR (2003). *Partnership: an operations management handbook for UNHCR's partners*. Geneva: UNHCR.
- UNHCR (2010a). *Convention and protocol relating to the status of the refugees*. Geneva: UNHCR.
- UNHCR (2010b). *Statute of the Office of the United Nations High Commissioner for Refugees*. Geneva: UNHCR.
- UNHCR (2016a). *Global trends: forced displacement in 2015*. Geneva: UNHCR.
- UNHCR (2016b). *Syria regional refugee response. Inter-agency information sharing portal. Who's doing what where?* Geraadpleegd op 1 augustus 2016 op het World Wide Web: <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php>
- United Nations (2005). *UN system engagement with NGOs, civil society, the private sector, and other actors: a compendium*. New York: The United Nations Non-Governmental Liaison Service (NGLS)

Van Belle, D.A. (2000). New York Times and network TV news coverage of foreign disasters: the significance of the insignificant variables. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 77(1), 50-70.

van Dijk, T.A. (1991). *Racism and the press*. Abingdon: Routledge.

van Dijk, T.A. (2013, 14 mei). *CDA is not a method of critical discourse analysis*. Geraadpleegd op 31 juli 2016 op het World Wide Web: <http://www.edisoportal.org/debate/115-cda-not-method-critical-discourse-analysis>

Van Leuven, S., Deprez, A. & Raeymaeckers, K. (2013). Increased news access for international NGOs? How Médecins Sans Frontières' press releases built the agenda of Flemish newspapers (1995–2010). *Journalism Practice*, 7(4), 430-445.

Van Leuven, S. & Joye, S. (2014). Civil society organizations at the gates? A gatekeeping study of news making efforts by NGOs and government institutions. *The International Journal of Press/Politics*, 19(2), 160-180.

Vestergaard, A. (2010). Identity and appeal in the humanitarian brand. In L. Chouliaraki & M. Morsing (Eds.), *Media, organizations and identity* (pp. 168-184). London: Palgrave Macmillan.

Walker, P. & Maxwell, D. (2009). *Shaping the humanitarian world*. New York: Routledge.

Waters, R.D. & Tindall, N.T. (2011). Exploring the impact of American news coverage on crisis fundraising: using media theory to explicate a new model of fundraising communication. *Journal of Nonprofit & Public Sector Marketing*, 23(1), 20-40.

Winston, W. & Loeffler, R.H. (2013). *A guide to preparing cost-effective press releases*. London: Routledge.

Wodak, R. & Meyer, M. (2016). Critical discourse studies: history, agenda, theory and methodology. In R. Wodak & M. Meyer (Eds.), *Methods of critical discourse studies (3rd edition)* (pp. 1-22). London: Sage Publications.

Wolfsfeld, G. (2011). *Making sense of media and politics: five principles in political communication*. New York: Routledge.

Zimmermann, A., Dörschner, J. & Machts, F. (Eds.) (2011). *The 1951 Convention relating to the status of refugees and its 1967 protocol. A commentary*. Oxford: Oxford University Press.